

نهنه‌وه‌یی

بیرووی ئازاد

نواو ده‌دوا قاسملوو*
(له فەزەیی دیالۆگی هه‌که‌ل
رده‌خه‌گرانی به‌پاننامه‌که‌ی حدک دا)

دوو چه‌مگی خه‌باتی
پێکه‌وه گرێدراوا!

10

ژماره: 571

دووشهمه 30 خه‌زه‌له‌وری 2019 10 نوامبر 2011 10 ١٠ ١٠

www.kurdistanukurd.com

٥

سیاسی

ژنان

توندوئیزی دزی ژنان
سوکاوه‌تییه به مروّقایته

له نه‌قیه‌نه‌به‌کی بنگه‌ی
سوپاوه تا هه‌رشێ نهنییه
ئیسرائیل بۆ سه‌ر ئێران

٤

خالد عزیز، سکرێتیری گشتی حدک له وتووێژ له‌که‌ه‌ل ته‌له‌فیزیۆنی «رسا» دا:

ئیمه‌ خوازیااری دابه‌شکردنی ده‌سه‌لات له ئێرانداین نه‌ک دابه‌شکردنی ولّات

ئه‌ه‌گه‌ر رژییمی ئێران به‌ره‌ورووی هیروشی ده‌ره‌گی بێته‌وه

«ناژیروکان» ده‌ستیان پێ کردوه، با لاتینکه‌م مه‌ول دهمدی وانیشان بده‌ری که‌ ناژیروکان ده‌ستیان پێ کردوه. «ناژیرو» نیشانه‌ی هه‌بوونی باروودوختگی ناناسایی و «سورو» «ناژیرو» نیشانه‌ی وه‌داستگه‌رانی هه‌ره‌شه و مه‌ترسی و نیشانه‌ی ده‌ست یه‌گرێتی می‌ه‌شه. ئه‌وه‌ی که‌ راگه‌یه‌نگان دا ده‌یاننێن. ده‌یانخوێننه‌وه و ده‌یاننێسن. ئه‌وه‌ی په‌یام و لیدوان و هه‌لوێستنه‌ی له زمانی ته‌بێزان و کاربه‌ده‌ستانی هه‌ندیک ده‌وله‌ت و ناوه‌ندی سیاسی جیهان پلای ده‌بنه‌وه. بۆنی «شه‌ر» یان لێ دی، شه‌ر دزی کۆماری ئیسلامی ئێران.

له تازهنه‌ترین دیما‌نه‌ی له که‌ه‌ل ته‌له‌فیزیۆنی «رسا»، زمانخالی بزووتنه‌وه‌ی سه‌وزی ئێراندا، خالد عزیز سکرێتیری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان رایگه‌یان که‌ ئه‌وان خوازیااری دابه‌شکردنی ده‌سه‌لات له ئێران دا نه‌ک دابه‌شکردنی ئه‌وه‌ ولاته. هاوکات کۆماری ئیسلامییی به‌ هۆکاری ئه‌گه‌ری هه‌ر جۆره دابه‌شبوونیکی ئێران پێناسه‌ کرد به‌وه‌ی که‌ هه‌رده‌م هه‌وله‌ دیپلوما‌سیه‌ی‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد و گرته‌به‌ری ریگای مه‌ده‌نی به‌ چاره‌سه‌ری پرسه‌ی ئه‌م نه‌ته‌وه‌یه‌ی و به‌ هه‌رش و سه‌رکو‌تی سه‌ربازی ولّام داوه‌ته‌وه.

جیهانی نه‌به‌وه، به‌لام هه‌ج کات وه‌ک نیشتا به‌ره‌ورووی هه‌ره‌شه و هه‌رشه‌ی ته‌لیفاتی و هه‌لوێستی ئه‌وده‌ تونده، توش له چهن‌دین بورادا، نه‌ته‌وه، هه‌شتا چه‌وه‌ری بێرانه‌می ئه‌نجومانی ئاسایش بۆ مه‌حکومکردنی ئه‌و رژییمه‌ سه‌باره‌ت به‌ پهلانگه‌ری بۆ ئه‌وروپی سه‌فیری سه‌ره‌ستانه‌ له واشینگتون وشک نه‌ته‌وه‌وه، که‌ شواری حاکمانی ئازانسێ نیوئه‌ته‌وه‌ی و زه‌ی ناوکی، بێرانه‌می‌که‌ی بیکه‌ی له دژی چالاکیه‌ی ئه‌ریکه‌ی ئێران په‌سند کردوه. تاوانبارکردنه‌ی رژییمی ئێران به‌ ده‌ست هه‌بوون له تیرۆریزم و هه‌ولدان بۆ به‌ده‌سته‌یانی چکی ئه‌تومی له کاتیگه‌یه‌ که‌ ئه‌و رژییمه‌ په‌روه‌ده‌یه‌کی بیکه‌ی بێرانه‌می ئه‌نجومانی ئاسایش بۆ مه‌حکومکردنی ئه‌وه‌ ده‌وامی مافی مرۆف و گه‌یاندان به‌ په‌ڕه‌سه‌رییه‌ی ئێران ئه‌په‌وه‌یه‌تی‌که‌ی له‌م بپه‌وه‌نێت داوه.

ده‌مخولقێن و ریگای سه‌رکو‌ت و کوشت و بر و زیندان و ئه‌شکه‌نجه‌یان گرته‌وه‌ به‌ر.

کۆماری ئیسلامی ئێران هه‌ج کات به‌ دلی کومه‌له‌گی جیهانی نه‌به‌وه، به‌لام هه‌ج کات وه‌ک نیشتا به‌ره‌ورووی هه‌ره‌شه و هه‌رشه‌ی ته‌لیفاتی و هه‌لوێستی ئه‌وده‌ تونده، توش له چهن‌دین بورادا، نه‌ته‌وه، هه‌شتا چه‌وه‌ری بێرانه‌می ئه‌نجومانی ئاسایش بۆ مه‌حکومکردنی ئه‌و رژییمه‌ سه‌باره‌ت به‌ پهلانگه‌ری بۆ ئه‌وروپی سه‌فیری سه‌ره‌ستانه‌ له واشینگتون وشک نه‌ته‌وه‌وه، که‌ شواری حاکمانی ئازانسێ نیوئه‌ته‌وه‌ی و زه‌ی ناوکی، بێرانه‌می‌که‌ی بیکه‌ی له دژی چالاکیه‌ی ئه‌ریکه‌ی ئێران په‌سند کردوه. تاوانبارکردنه‌ی رژییمی ئێران به‌ ده‌ست هه‌بوون له تیرۆریزم و هه‌ولدان بۆ به‌ده‌سته‌یانی چکی ئه‌تومی له کاتیگه‌یه‌ که‌ ئه‌و رژییمه‌ په‌روه‌ده‌یه‌کی بیکه‌ی بێرانه‌می ئه‌نجومانی ئاسایش بۆ مه‌حکومکردنی ئه‌وه‌ ده‌وامی مافی مرۆف و گه‌یاندان به‌ په‌ڕه‌سه‌رییه‌ی ئێران ئه‌په‌وه‌یه‌تی‌که‌ی له‌م بپه‌وه‌نێت داوه.

سوئیس وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئێران و 115 که‌سی و لایه‌نی دیکه‌ی ئێرانی خسته‌ لیستی گه‌مارو‌گانییه‌وه

ده‌ره‌وه‌ی کۆماری ئیسلامی ده‌یهندری، وه‌زیری کاروباری ئه‌روپیی ئێران ده‌لی که‌ ئه‌وه‌ که‌س له کاربه‌ده‌ستانی یه‌کخواروی ئه‌تومی ئێران و 111 شه‌یرکات و بێناتی ئێرانی به‌ لیسته‌کانی پششوی که‌مارو‌گانی ئه‌وه‌ ولاته زیاد کردوه.

شایانی باسه‌ که‌ ده‌وله‌تی سوئیس له‌ژێر روپو‌تاکه‌ی جیهانی کرێنی بێرانه‌می‌که‌ی شواری ئه‌منه‌تی نه‌ته‌وه‌ به‌گه‌رتووه‌کاندا تا ئیستا که‌مارو‌ی له سه‌ر 250 که‌سه‌تی، بێنات و شه‌یرکه‌تانه‌ی کۆماری ئیسلامی داناره‌ و زۆر چالاکی بانگی و سه‌رمایه‌دانان له سه‌نه‌تی ئه‌وه‌ و گازی ئێرانی سنووردار و به‌رتسک کردووه‌وه.

سوئیس وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی کۆماری ئیسلامی ئێرانی خسته‌ لیستی گه‌مارو‌گانییه‌وه

سوئیس ئاوی 116 کاربه‌ده‌ست و بێنات و ناوه‌ندی کۆماری ئیسلامی ئێرانی به‌ لیستی گه‌مارو‌گانی خۆی زیاد کردوه که‌ له نیویاندا ئاوی عه‌لی ته‌له‌ر، سه‌لحی، وه‌زیری کۆچی دوایی عیسه‌مت شه‌ریف وانلی، که‌سه‌یه‌تی ناوداری کورد

ژنان به‌ شیوه‌یه‌کی یه‌کسان [ئه‌که‌ه‌ل پیاوان] مافی ده‌ستراگه‌یه‌شتن به‌ هه‌موو مافه‌ مرۆیه‌یه‌کان و نازا‌دیه‌یه‌ بئه‌وه‌یه‌یه‌کان له‌ بواره‌ سیاسی، ئابووری، کۆمه‌لایه‌تی، که‌لتوو‌ری، مه‌ده‌نی و هه‌موو بواره‌کانی دیکه‌داوه‌، هه‌روه‌ها مافی پاراستنی ئه‌وه‌ ماف و نازا‌دیه‌یه‌یه‌کان هه‌یه. ئه‌م مافانه‌ بریتین له:

(هه‌لف) مافی ژنان
(ب) مافی یه‌کسانی
(پ) مافی نازا‌دی و ئاسایشی که‌سی
(ت) مافی پشنگیری له لایه‌ن ئامرویی و پرسو‌وکایه‌تی.

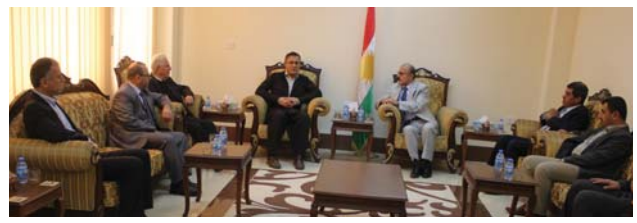
سوئیس کۆچی دوایی کرد. بئه‌م‌ه‌الی عیسه‌مت شه‌ریف وانلی له بئه‌ره‌تا خه‌لگی شاری وانلی باکووری کوردستان، به‌لام ئابوراو بۆ خۆی له روژئاوای کوردستان له دایک بووه‌وه‌ له‌ویش گه‌وره‌ بووه.

دوکتۆر عیسه‌مت شه‌ریف وانلی له‌سه‌رده‌می شوێنی ته‌هلۆ نوێنه‌ری مه‌لا مسته‌فا بارزانی له ده‌ره‌وه‌ی ولّات بوو و دوا‌ی ته‌چکوونی شوێش ماوه‌یه‌ک له‌ به‌غدا سه‌ریاوه‌وه، به‌لام دوا‌ی بڕه‌یندار کرێنی له به‌غدا، روه‌ی کرده‌وه‌ ده‌ده‌وه‌ تا کاتی مه‌رگی له سوئیس ژیا.

دزی‌هه‌ بۆ لاپه‌ره‌ 2

سه‌ردانی هه‌ینه‌تیکی حدک له مه‌کته‌بی سیاسیی جیزی زهمه‌تیکشانی کوردستان

کۆبوونه‌وی، سکرتری گشتیی حیزب له‌گه‌ڵ ئەندامان و لایه‌نگرانی حیزب له‌ شاری سلێمانی

هه‌ینه‌تیکی حیزبی دیموکراتی کوردستان سه‌ردانی مه‌کته‌بی سیاسیی حیزبی زهمه‌تیکشانی کوردستان کرد.

هه‌ینی ۲۶ خه‌زلوه‌ر (۱۷ نوامبر) ، هه‌ینه‌تیکی ره‌یبری حیزبی دیموکراتی کوردستان به‌ سه‌ره‌رسی به‌ریز خالید عه‌زیزی، سکرتری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان سه‌ردانی مه‌کته‌بی سیاسیی حیزبی زهمه‌تیکشانی کوردستان له‌ شاری هه‌ولێر کرد و له‌ لایه‌ن هه‌ینه‌تیک له‌ ئەندامانی مه‌کته‌بی سیاسیی حیزبی زهمه‌تیکشان به‌ سه‌ره‌کایه‌تی به‌ریز به‌لێن عه‌بدوللا، سکرتری گشتیی حیزبی زهمه‌تیکشانی کوردستان پێشوازی لیکرا.

به‌ دیکتاتۆری له‌ ولاته‌دا، هه‌وله‌کانی سه‌ره‌کایه‌تی سیاسیی هه‌رمیی کوردستان بۆ چاره‌سه‌ری ئاشتیخوازانە‌ی پرسی کورد له‌ تورکیه، پرش و بلاویی ریزه‌کانی بزوتنه‌وه‌ی کورد له‌ رۆژه‌لات و باشووری بچووک، پرسی کونگره‌ی نه‌ته‌ویی و چاره‌وانی، تیکه‌په‌شتن و بچوونه‌ جیاوازه‌کان له‌ باره‌وه، له‌و باس و باه‌تانه‌ بوون که ره‌یبری هه‌ر دوو حیزب لیکانه‌وه و بیرواری خۆیان له‌ باره‌یه‌وه‌ خسته‌ روو. خالی گرتگ که هه‌ر دوو لا له‌ سه‌ری هاوهمگ بوون نه‌وه بوو که نه‌ته‌وه‌ی کورد و بزوتنه‌وه‌ رزگارخوازه‌کی له‌ هه‌ر کام له‌ به‌شه‌کانی کوردستان، واقعیکی حاشایه‌تێکراو و فاکتۆریکی جیدیین که هه‌ج ده‌وله‌تیکی ناوچه‌ و هه‌ج هه‌یزکی ئێقلیمی ناتوانن له‌ حیساباتی خۆیاندا له‌ به‌رچاوی نگرن. به‌لام ئه‌و راستییه‌ هه‌یه که به‌ داخه‌وه‌ یه‌کگرتوویی و خۆ ئاماده‌کردن بۆ رووبه‌رووبوونه‌وه له‌ گه‌ڵ ئه‌گه‌ره‌ جیاوازه‌کان و رووداوه‌ چاره‌وانه‌کاره‌کان، له‌ نێو هه‌یز و لایه‌نه‌ سیاسیی کورده‌کان چ له‌ ناستی هه‌ر پارچه‌یه‌ک و چ له‌ ناستی نه‌ته‌وه‌یه‌دا، زور لایه‌زه، هه‌ر به‌ره‌ر دوو حیزب به‌ ئه‌وه‌ی خۆیان کار بۆ ئه‌م بیه‌ستیه‌ گرتگه‌ ده‌کن.

ته‌وه‌ریکی دیکه‌ی باسه‌کانی ئه‌و دانیشتنه‌ هاو به‌شه‌ بۆ باس له‌ پێوه‌ندییه‌کانی هه‌ر دوو حیزب ته‌رخان کرابوو. له‌م به‌شه‌ی باسه‌که‌ دا، هه‌ر دوو هه‌ینه‌ت، وێزای خۆشحالی ده‌ربه‌ین له‌ لیکزێکی لیکانه‌وه‌ و بچوونه‌کانیان له‌ سه‌ر پرسی گه‌یته‌کان، له‌ سه‌ر پته‌وکردنی پێوه‌ندییه‌کانیان و به‌رده‌وامبوون له‌ سه‌ر ئه‌م جوړه‌ دیدارانه، پێیان داگرته‌وه‌.

هه‌ر له‌م پێوه‌ندییه‌دا به‌ریزبان وتی که ئه‌زمونی سه‌ره‌ه‌لانه‌کانی یه‌ک سالی رابردوو ده‌ریده‌خه‌ن که ژماره‌ی ده‌سه‌لاته‌ دیکتاتۆره‌کان رۆژ له‌ گه‌ل رۆژ که‌متر ده‌به‌نوه‌وه‌ ده‌سه‌لاتی میله‌تان له‌ سه‌ر به‌نه‌مای په‌ر سه‌ندنی دیموکراسی و مافی مروف له‌ گورانه‌کان دا زیاتر خۆ ده‌نوێتی.

ده‌سه‌لاتدارانی داوڕۆژی تاران ئه‌زمونی هه‌رمیی کوردستان و پێوه‌ندییه‌کانی ئیستای به‌غدا له‌ گه‌ل ئه‌م هه‌رمیه‌ بکهنه‌ ئه‌زمونیکی و ده‌رک به‌وه بکهن که له‌ ئێرانی داهاوتدا سه‌لماندنی ویستی نه‌ته‌وه‌کان به‌ پێچه‌وانه‌ی ئیدیعی نه‌ته‌وه‌ بالا

ده‌ست، ده‌توانی ده‌ره‌فه‌تیکی باش بیت بۆ پاراستنی یه‌کارچه‌یی ئێران.

له‌ دوایی به‌شی قسه‌کانی کاک خالید عه‌زیزی وه‌ک هه‌میشه‌ به‌ په‌رۆشه‌وه‌ باسی له‌ نێو مالی کورد و هه‌یزه‌ سیاسییه‌کان کردو بۆ چاریکی دووپاتی کرده‌وه‌ که تا خه‌لکی کوردستان و هه‌یزه‌ سیاسییه‌کانی رۆژه‌لاتی کوردستان نه‌توانن ریزه‌کانی خۆیان لیک بکهنه‌وه‌وه‌ پێوه‌ندییه‌کی سالم له‌ نێو هه‌یزه‌ سیاسییه‌کان دا بیک نه‌یه، زور ئه‌ستمه‌ باس له‌ دابینکردنی به‌رزه‌وه‌ندییه‌ بالاگانی کورد له‌ ئێرانی داهاوتو دا بکری و به‌ریزبان یه‌کریزی و یه‌که‌تی نێوان هه‌یزه‌کانی کوردستانی به‌ زامانی ده‌سته‌به‌ربوونی به‌رزه‌وه‌ندییه‌کانی خه‌لکی کوردستان زانی.

دوا به‌دای قسه‌کانی سکرتری گشتیی حیزب، ژماره‌یه‌ک له‌ به‌شداریانی کۆبوونه‌وه‌که‌ به‌شداریی باسه‌که‌یان کردو بچوون و په‌رسایه‌ره‌کانی خۆیان هه‌تیاه‌ گۆری که دواتر له‌ لایه‌ن به‌ریز کاک خالید ولاد درانه‌وه‌.

شایانی باسه‌ که سکرتری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، کاک خالید عه‌زیزی، دوانیوه‌ی هه‌مان رۆژ له‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌کی ته‌شکیلاتی دا له‌ گه‌ل به‌شیک له‌ ئەندامانی حیزب نیشته‌جی له‌ شاری سلێمانی و چهند شاریکی دیکه‌ی ئه‌م پارێزگایه‌ پێوه‌وه‌ له‌ نزیکه‌وه‌ گویی له‌ پێششار و ره‌خنه‌ و تیبینی ته‌شکیلاتیه‌کانیان کرد.

دیداری هه‌ینه‌تیکی حدک و کۆمیته‌ی مافی مروفی پارلمانی فینلاندا

یه‌کیان مه‌سه‌له‌ی مافی مروفه‌ و ئه‌وه‌ی دیکه‌ که جیهان زور به‌ توندی لیلی نیکه‌رانه‌ پرسی ره‌ئیه‌تیانی چه‌کی ناویکه، هه‌ر بویه‌ به‌ دلناییه‌وه‌ پرسی دووهم ئه‌که‌ر بگاته‌ خۆناخی جی به‌جی کردن و ئێران بیه‌ته‌ خاوتی چه‌کی ئه‌تومی، ئه‌وکات له‌سه‌ر پێشیکردنی مافی مروف و زیندان و ئیدیعی بی لیکزێه‌وه‌ش سوورته‌ نه‌بته‌ و هه‌ج ریزیک بۆ بچوونی ریکخراوه‌ نارنه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کان دانانی.

شایانی باسه‌ که له‌و سه‌ردانه‌دا ره‌حمان خالید نه‌ژا، به‌ر په‌رسی کۆمیته‌ی حیزب له‌ فینلانده، ئه‌یووب سووری به‌ر په‌رسی پێوه‌ندییه‌کانی حیزب له‌ ولاته‌ و شوانه‌ ره‌زگه‌یی به‌ر په‌رسی کومه‌له‌ی فینکورد هارییه‌تی کاک مسته‌فا شلماشی بۆ ئه‌و دیداربه‌یان کرد.

له‌ پارلمانی فینلاندا پێشوازی له‌ هه‌ینه‌تیکی حیزبی دیموکراتی کوردستان کرا.

رۆژی سێ شه‌مه‌، ۲۴ ی خه‌زلوه‌ر هه‌ینه‌تیکی حیزبی دیموکراتی کوردستان به‌ سه‌ره‌رسی مسته‌فا شلماشی، ئه‌ندامی ده‌فتەری سیاسی و به‌ر په‌رسی نوێه‌رایه‌تی حیزب له‌ ده‌ره‌وه‌ی ولات، سه‌ردانی پارلمانی فینلاندا کرد و له‌ لایه‌ن هه‌ینه‌تیکی کۆمیته‌ی مافی مروفی پارلمانی فینلاندا پیکه‌لتوو له‌ به‌ریزان ئیلکا کانتولا، سه‌ره‌ۆکی کۆمیسۆنی مافی مروف و ئه‌ندامی پارلمان له‌سه‌ر لیستی سوسیال دیموکرات، کیمو ساسی، ئه‌ندامی پارلمان له‌سه‌ر لیستی هاو به‌نه‌دی نیشتمانی و ئه‌ندامی کۆمیسۆنی مافی مروف و سه‌روۆکی کۆمیسۆنی پێوه‌ندییه‌ ده‌ره‌کیه‌کانی پارلمان، تاریا مۆسیاندیز، سکرتری کاروباری نێونه‌ته‌وه‌یی پارلمانی فینلاندا پێشوازی لی کرا.

له‌و دیداره‌دا دوو لایه‌ن باسیان له‌ ره‌وشی مافی مروف له‌ ئێران و هه‌ره‌شه‌کانی کوماری ئیسلامی ئێران له‌سه‌ر نۆخۆ ده‌ره‌وه‌ی ولات به‌ تایه‌ت له‌ ئه‌که‌ری ده‌ستگه‌یه‌شتن به‌ چه‌کی ناویکه‌دا کرد. هه‌ر وه‌ها له‌ لایه‌ن هه‌ینه‌تیکی نوێه‌رایه‌تی حیزبه‌وه‌ راپۆرتی مافی مروف له‌ شهن مانگی رابردوو دا، کتیبی قاسملووی کورد به‌ زامانی ئینگلیزی و چه‌ندین راپۆرت و زانیاریی دیکه‌ له‌ سه‌ر

به‌پێوه‌چوونی جیژنی کۆتایی ده‌وره‌ی ۱۹۷ ی سه‌ره‌تایی پێشه‌مه‌رگه‌

سه‌ره‌تایی پێشه‌مه‌رگایه‌تی به‌ ره‌سمی له‌ ریزه‌کانی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا سازمان دران.

ئهو رێوره‌سمه‌ به‌ سه‌رووی نه‌ته‌ویه‌تی ئه‌ی ره‌قیب و ریزه‌ی نێزایی به‌شداریی ده‌وره‌ ده‌ستی پێ کرد و پاشان کاک عومه‌ر باله‌کی، ئه‌ندامی ده‌فتەری سیاسیی حیزب به‌و بۆنه‌وه‌ ته‌یه‌کی کورتی پێشگه‌ش کرد.

کاک عومه‌ر باله‌کی له‌ قسه‌کانیدا وێزای پێرزبایی له‌ وێله‌ له‌ لوانی کورد که ریزه‌کانی پێشه‌مه‌رگایه‌تی حیزبی دیموکراتیان هه‌لبژاردوه، تیشکی خسته‌ سه‌ر دوایی ئالوگۆره‌ سیاسییه‌کانی ئێران و ناوچه‌ و له‌و نێوه‌دا، باسی ئه‌رک و به‌ر په‌رسایه‌تی هه‌یزه‌ پێشه‌مه‌رگه‌ی له‌و کاته‌ ناسکانه‌دا کرد که خه‌باتی نه‌ته‌وه‌یی حیزبی دیموکراتی کوردستانی پێدا راده‌بری.

له‌ دریزه‌ی ئه‌و رێوره‌سمه‌دا راپۆرتی فیزکاریی ده‌وره‌ی ۱۹۷ و یه‌یامی به‌شداریی ده‌وره‌ له‌ لایه‌ن یه‌کیک له‌ پێشه‌مه‌رگه‌کانی به‌شدار له‌ ده‌وره‌که‌دا خۆیندرانه‌وه‌ و چه‌ند شه‌هر و گورانییه‌کی شاد و نیشتمانی پێشگه‌ش کرا.

ئهو رێوره‌سمه‌ به‌ به‌خشینی خه‌لات به‌ سه‌ر سه‌رکه‌وتووانی ده‌وره‌که‌ و هه‌له‌پرکی گشتی کۆتایی پێ هات

به‌ته‌واو بوونی ده‌وره‌یه‌کی دیکه‌ی فیزگه‌ی سیاسی نێزایی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆلێکی دیکه‌ له‌ لوانی کورد به‌رگی پێشه‌مه‌رگایه‌تی ئه‌و حیزبه‌یان پۆشی.

فیزگه‌ی سیاسی نێزایی حیزبی دیموکراتی کوردستان رۆژی چوارشه‌مه‌، ۱۸ ی خه‌زلوه‌ر به‌ بۆنی کۆتایی هاتنی ده‌وره‌ی ۱۹۷ ی سه‌ره‌تایی پێشه‌مه‌رگه‌وه‌ رێوره‌سمه‌ی یه‌ک هه‌ینا و له‌و رێوره‌سمه‌دا بۆلێکی دیکه‌ له‌ لوانی کورد دوا ته‌واو کردنی ده‌وره‌ی

پیرۆزبایی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ هاوێشتمانانی کوردی یارسانی به بۆنه‌ی هاتنی جێژنی خاوه‌نکاره‌وه

پشتیوانیی لۆرد ئیتریک ئیقبیری له نامه‌ی سه‌رئاوه‌لای ده‌فته‌ری سیاسیی حدک له‌مه‌ر رفیئانی پیشمه‌رگه‌کانی حیزبی دیموکرات

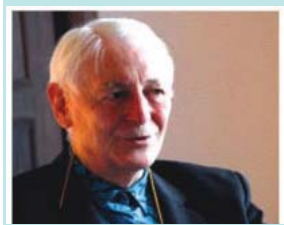
حیزبی دیموکراتی کوردستان به بۆنه‌ی هاتنه‌وه‌ی جێژنی خاوه‌نکار، جێژنی ئایینی کوردانی یارسان پیرۆزبایی له هاوێشتمانانی کوردی یارسان کرد. ئه‌وه‌ی خواره‌وه ده‌قی پیرۆزبایی ده‌فته‌ری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان به‌و بۆنه‌یه‌وه:

یارسانی!
به‌یره‌هانی ئایینی یاری!
ده‌زانی که نه‌ته‌وه‌ی کورد له رابردووی خۆیدا چه‌ندین کۆسی و کۆسه‌رو نه‌هاته‌تی به‌سه‌ر دا تێبه‌ریوه. هه‌ر له‌و کاتدا ئه‌وه‌ش ده‌زانی که هه‌ر کای له‌و رووداوه، به‌ ئۆره‌ی خۆیان شوێنه‌واری چاک و خراپیان له‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی تێمه‌ دانوه. به‌هێک له بۆنه‌ نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانیه‌کان که به‌ر له 70- سال له‌مه‌به‌ر روویان داوه، بۆ ته‌بستییک بو داکوکی له نه‌ته‌وه و نیشتمانی کورد و هه‌موو بایه‌خه‌ نه‌ته‌وه‌یی، نیشتمانی، ئایینی و کۆلتوریه‌کانی کورد، بۆنه‌ی خاوه‌نکار، چه‌مسه‌یه‌ک که یارانی پرڤیوه، بۆ پارێزگاری له شۆناسی نه‌ته‌وه‌یی کورد و پیشگیری له سه‌ریه‌وه‌ی سه‌ره‌نگی ره‌سه‌نی کورده‌واری، گیانیان له‌سه‌ر دانوه و قوربانیی زۆریان بۆ داوه، ریکه‌وتی «بیاوباس» له هه‌ورامان و له ته‌نیشته پرڤیوه‌ر(پرڤی خۆر) له لایین یارانی پرڤیوه‌وه به‌و ئامانه‌ی یوه‌ که پیشگیری له شالاری قه‌لاچۆی نه‌ته‌وه‌که‌مان به‌ ده‌ستی داگیر که‌رانی بیگانه‌ بکن. چه‌مسه‌یه‌ک که هه‌تا کورد هه‌ب و کورده‌ستان و به‌لکه‌ی وەک به‌هێک له رووداوه‌ میژووبیه‌کان و به‌لکه‌ی

حاشا هه‌له‌نگه‌ری به‌رگه‌ری له شۆناسی کوردی که کورد خۆی دا‌هه‌ینه‌ری بوه‌ و پاراستووبه‌تی، شوێنه‌واری ده‌مینیته‌وه. به‌و هه‌ویه که جێژنی داها‌تووی خاوه‌نکار و گشت بۆنه‌ نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانیه‌کانمان له کوردستانی رازاوه و رزگار بوو له ده‌سه‌لاتی کوماری ئیسلامی، به‌ریوه‌ به‌یه‌ن. حیزبی دیموکراتی کوردستان پر به‌دیل پیرۆزبایی جێژنی خاوه‌نکار له گشت یارسانه‌کان و په‌یره‌وانی ئایینی یاری ده‌کا و سه‌رکه‌وتن و سه‌ره‌زاییان له داکوکی له شۆناسی خۆیان و نه‌ته‌وه‌که‌یان دا به ئاوات ده‌خوازێ.

ده‌فته‌ری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان

جیگر مافی مروف له پارلمانی بریتانیا به‌ نارینی نامه‌یه‌ک بۆ سه‌رۆکی پارلمانی هه‌ریمی کوردستان پشتیوانیی خۆی له نامه‌ی سه‌رئاوه‌لای ده‌فته‌ری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌مه‌ر ته‌حولدانه‌وه‌ی پیشمه‌رگه‌کانی حیزبی دیموکرات راگه‌یاند. به‌ریز لۆرد ئیتریک ئیقبیری، جیگر مافی مروف له پارلمانی بریتانیا له نامه‌یه‌ک دا بۆ دوکتور که‌مال که‌رکوکێ سه‌رۆکی پارلمانی کوردستان پشتیوانیی خۆی له نامه‌ی سه‌رئاوه‌لای ده‌فته‌ری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان راگه‌یاندوه و داوای روونوونه‌وه و به‌داواچوونی په‌روه‌نده‌ی رفیئهران و ئیعدامی شمش پیشمه‌رگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستان کردوه که 15 سال له‌وه‌ پیش به‌ ده‌ستی ئه‌ندامانی بزوتنه‌وه‌ی ئیسلامی کوردستانی عێراق رووی داوه. له‌و نامه‌یدا که روونوسێکی بۆ دوکتور که‌مال که‌رکوکێ و روونوسێکی بۆ نوێنه‌رایه‌تی حیزبی دیموکراتی کوردستان له بریتانیا نێزداوه‌ هاتوه‌ که: به‌ریز دوکتور که‌مال که‌رکوکێ!

چاوم به‌ نامه‌یه‌کی ده‌فته‌ری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان که‌وتوه که باس له به‌ دیل گی‌ران و کوشتی شمش ئه‌ندامی ئه‌وه‌ حیزبه‌ ده‌کا که 15 سال پیش ئیستا له شاری هه‌له‌بجه به‌ ده‌ستی ئه‌ندامانی بزوتنه‌وه‌ی ئیسلامی کوردستانی عێراق رووی داوه. به‌ینی یاسه‌کان و ویده‌جی که تا ئیستا هه‌ج که‌س به‌ تاراوی ئه‌و کرده‌وه قه‌زه‌وه‌نه‌ نه‌گیراوه و نامه‌که باس له‌وه‌ ده‌کا که ناسنامه‌ی تاوانباران بۆ ئه‌ندامانی کومه‌له‌ی ئیسلامی ناسکرایه. لۆرد ئیتریک ئیقبیری له درێژه‌ی ئه‌و نامه‌یدا داوای له سه‌رۆکی پارلمانی کوردستان کردوه که ناگاداری بکاته‌وه که ئایا پارلمانی حکومه‌تی هه‌ریمی

کاربه‌ده‌ستێکی ناونده‌ ئه‌مه‌نیته‌یه‌کانی رۆژاوا ده‌لی که ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپای پاسداران به‌هه‌لکه‌وت و سروشتی نه‌بووه. کۆقاری ئامریکایی «تایم» له زمان کاربه‌ده‌ستێکی ئه‌مه‌نیته‌ی رۆژاواوه که نه‌یویست ئاوی بلاو بکێرته‌وه نووسویه‌تی که ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپا ته‌نیا رووداویکی به‌هه‌لکه‌وت و سروشتی نه‌بووه و ئه‌و رووداوه گومانی زۆری له‌سه‌ره. به‌ینی راپۆرتی تایم رۆژنامه‌کانی ئیسپانیلیش زۆری په‌کشه‌مه‌مه‌ ده‌ها لیکدانه‌وه‌یه‌کیان بۆ ئه‌و رووداوه بووه. ئه‌م کاربه‌ده‌سته ئه‌مه‌نیته‌یه‌ی رۆژاوا به رۆژنامه‌ی تایمی راگه‌یاند که له‌وانه‌یه زۆر به‌رنامه‌ی ئیکده‌ری دیکه‌ش بۆ پیشگیری له به‌ ناگام که‌یشتی پرۆژه‌ی هه‌لگری کلاوی ناوکی له‌لایین موشه‌که‌کانی کوماری ئیسلامیه‌وه له ئارا دابن. به‌ینی زانیاریه‌کانی رۆژنامه‌ی تایم ئه‌م بکنه نزامیه‌ی سپا که ته‌قیه‌وه‌توه، ئه‌مه‌ری موشه‌که‌ی شه‌هابی یوه و راپۆرتی ئه‌مه‌نیته‌کی ئازاسی ئینه‌دوله‌تی وزه‌ی ئه‌نمیش، ئێران به‌وه تاوانبار ده‌کا که موشه‌که‌گه‌لیکی تافی کردوته‌وه که توانای هه‌لگرته‌ی کلاوی ئاوکیه‌کان بووه.

سروشتی نه‌بوونی ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپای پاسداران

کاربه‌ده‌ستێکی ناونده‌ ئه‌مه‌نیته‌یه‌کانی رۆژاوا ده‌لی که ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپای پاسداران به‌هه‌لکه‌وت و سروشتی نه‌بووه. کۆقاری ئامریکایی «تایم» له زمان کاربه‌ده‌ستێکی ئه‌مه‌نیته‌ی رۆژاواوه که نه‌یویست ئاوی بلاو بکێرته‌وه نووسویه‌تی که ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپا ته‌نیا رووداویکی به‌هه‌لکه‌وت و سروشتی نه‌بووه و ئه‌و رووداوه گومانی زۆری له‌سه‌ره. به‌ینی راپۆرتی تایم رۆژنامه‌کانی ئیسپانیلیش زۆری په‌کشه‌مه‌مه‌ ده‌ها لیکدانه‌وه‌یه‌کیان بۆ ئه‌و رووداوه بووه. ئه‌م کاربه‌ده‌سته ئه‌مه‌نیته‌یه‌ی رۆژاوا به رۆژنامه‌ی تایمی راگه‌یاند که له‌وانه‌یه زۆر به‌رنامه‌ی ئیکده‌ری دیکه‌ش بۆ پیشگیری له به‌ ناگام که‌یشتی پرۆژه‌ی هه‌لگری کلاوی ناوکی له‌لایین موشه‌که‌کانی کوماری ئیسلامیه‌وه له ئارا دابن. به‌ینی زانیاریه‌کانی رۆژنامه‌ی تایم ئه‌م بکنه نزامیه‌ی سپا که ته‌قیه‌وه‌توه، ئه‌مه‌ری موشه‌که‌ی شه‌هابی یوه و راپۆرتی ئه‌مه‌نیته‌کی ئازاسی ئینه‌دوله‌تی وزه‌ی ئه‌نمیش، ئێران به‌وه تاوانبار ده‌کا که موشه‌که‌گه‌لیکی تافی کردوته‌وه که توانای هه‌لگرته‌ی کلاوی ئاوکیه‌کان بووه.

سروشتی نه‌بوونی ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپای پاسداران

کاربه‌ده‌ستێکی ناونده‌ ئه‌مه‌نیته‌یه‌کانی رۆژاوا ده‌لی که ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپای پاسداران به‌هه‌لکه‌وت و سروشتی نه‌بووه. کۆقاری ئامریکایی «تایم» له زمان کاربه‌ده‌ستێکی ئه‌مه‌نیته‌ی رۆژاواوه که نه‌یویست ئاوی بلاو بکێرته‌وه نووسویه‌تی که ته‌قیه‌وه‌که‌ی پادگانێ سپا ته‌نیا رووداویکی به‌هه‌لکه‌وت و سروشتی نه‌بووه و ئه‌و رووداوه گومانی زۆری له‌سه‌ره. به‌ینی راپۆرتی تایم رۆژنامه‌کانی ئیسپانیلیش زۆری په‌کشه‌مه‌مه‌ ده‌ها لیکدانه‌وه‌یه‌کیان بۆ ئه‌و رووداوه بووه. ئه‌م کاربه‌ده‌سته ئه‌مه‌نیته‌یه‌ی رۆژاوا به رۆژنامه‌ی تایمی راگه‌یاند که له‌وانه‌یه زۆر به‌رنامه‌ی ئیکده‌ری دیکه‌ش بۆ پیشگیری له به‌ ناگام که‌یشتی پرۆژه‌ی هه‌لگری کلاوی ناوکی له‌لایین موشه‌که‌کانی کوماری ئیسلامیه‌وه له ئارا دابن. به‌ینی زانیاریه‌کانی رۆژنامه‌ی تایم ئه‌م بکنه نزامیه‌ی سپا که ته‌قیه‌وه‌توه، ئه‌مه‌ری موشه‌که‌ی شه‌هابی یوه و راپۆرتی ئه‌مه‌نیته‌کی ئازاسی ئینه‌دوله‌تی وزه‌ی ئه‌نمیش، ئێران به‌وه تاوانبار ده‌کا که موشه‌که‌گه‌لیکی تافی کردوته‌وه که توانای هه‌لگرته‌ی کلاوی ئاوکیه‌کان بووه.

به‌رێوه‌چوونی سه‌یناریک له ولاتی فینلاندا به‌ به‌شداری به‌رێز مه‌سته‌فا شه‌لماشی

به‌ خه‌لک و ره‌وشه‌نگه‌ری له ناو کومه‌لگا جۆراوجۆره‌کانی دا وەک دوو فاکته‌ری به‌ که‌سایه‌تی نه‌ته‌وه‌یی تاکه‌کان و هه‌زی خۆی به‌سه‌تی. له‌ بابته‌ ئێرانی داها‌تووش، پینی واپوو که ده‌بی کوردی بۆخۆی بریار له سه‌ر مانه‌وه له ئێراندا ب‌دا و پینی واپوو کورد ده‌بی له دروست کردنه‌وه‌ی ئه‌و ولاته و له دا‌ه‌ش کردنی ده‌سه‌لات له‌و ولاته دا به‌شدار به‌ی. ئه‌رگی حیزب و گوزان و هه‌لکه‌ی حیزبی‌یه‌تی له هه‌لومه‌رجی ئیستا دا، ده‌ریکی دیکه‌ی یاسه‌که‌ی هاویری مه‌ستفا شه‌لماشی بوو. ئه‌و پینی واپوو که ئه‌رگی حیزب له هه‌لومه‌رجی ئیستا دا دروست کردنی که‌سایه‌تی نه‌ته‌وه‌یه‌ی جار گه‌لان توانیوه‌ به‌ هه‌ولی خۆیان کومه‌لگای ئیسته‌وه‌یه‌ی ناچار به‌ پشتیوانی له خه‌بات و خواسته‌کانی خۆیان بکن. شه‌لماشی له به‌شیکه‌ی دیکه له وته‌کانی دا یاسی له سه‌ره‌له‌انه‌کانی ئه‌م دوا‌یینه‌ی ولاتانی عه‌ره‌بی کرد و له‌م باره‌وه گوتی که زه‌له‌یزه‌کانی جیهان بۆیان روون بۆته‌وه که چیدی ناتوان له ریکای حکومه‌ته‌ دیکتاتور و تاکه‌که‌سه‌یه‌که‌نه‌وه به‌رزه‌وه‌نده‌کانی خۆیان دابین بکن و له سایه‌ی هوشیاریه‌ی خه‌لکی ئه‌و ولاتانه‌وه هاتوونه سه‌ر ئه‌و باره‌وه که ده‌بی قازانچه‌کانیان له ریکای پێوه‌ندی له گه‌ل سیسته‌مه‌ سیاسیه‌کاندا دابین بکن. کاک مه‌ستفا شه‌لماشی له به‌شیکه‌ی دیکه‌ی قسه‌کانی دا هه‌لوه‌سته‌ی له سه‌ر پرسی کورد و کاردانه‌وه و ده‌ره‌سه‌کانی ئه‌و سه‌ره‌له‌دان و ناره‌زایه‌تانه‌ له سه‌ر پرسی نه‌ته‌وه‌که‌مان کرد و له‌م باره‌وه پینی واپوو که له باری سه‌رتانییه‌یه‌وه پێوسته سه‌رتانییه‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌ی کورد گوزانی به‌سه‌ر دا به‌ی. به‌ریزبان گوتی که سه‌رتانییه‌ی خه‌باتی نه‌ته‌وه‌یه‌ی که پشته‌ر له سه‌ر بنه‌مای کورد و پرۆیه‌یه‌ی ئێران ولاتانی داگیرکری کورد جیهان و زۆلی میدیا له دانی زانیاریی نوی

له فینلاندا سه‌یناریکی سیاسیی بۆ کاک مه‌ستفا شه‌لماشی، ئه‌ندامی ده‌فته‌ری سیاسیی حیزبی دیموکرات بۆ باس له سه‌ر پرسی کورد و هه‌لوێست و روانگه‌کانی کورد. به‌ریز شه‌لماشی پینی واپوو که له ده‌خی ئیستادا که سیاست به‌ جیهانی بووه. کرانه‌وه‌کان له سیاست و راگه‌یاندن و باورگه‌لی تر‌دا وای کرده‌وه که گه‌لان بۆ و ده‌سه‌ت خه‌ستی مافه‌گانیان به‌ پشته‌بسته‌ن به‌ خۆیان و به‌ هه‌ز و توانای خۆیان بینه مه‌یدان و ئه‌گه‌رچی پشتیوانی ئیسته‌وه‌یه‌ی هه‌ر ده‌م وەک پالپتیک سه‌یری ده‌کری و ته‌نانه‌ت له هه‌لومه‌رجی ئیستادا زۆر جار گه‌لان توانیوه‌ به‌ هه‌ولی خۆیان کومه‌لگای ئیسته‌وه‌یه‌ی ناچار به‌ پشتیوانی له خه‌بات و خواسته‌کانی خۆیان بکن. شه‌لماشی له به‌شیکه‌ی دیکه له وته‌کانی دا یاسی له سه‌ره‌له‌انه‌کانی ئه‌م دوا‌یینه‌ی ولاتانی عه‌ره‌بی کرد و له‌م باره‌وه گوتی که زه‌له‌یزه‌کانی جیهان بۆیان روون بۆته‌وه که چیدی ناتوان له ریکای حکومه‌ته‌ دیکتاتور و تاکه‌که‌سه‌یه‌که‌نه‌وه به‌رزه‌وه‌نده‌کانی خۆیان دابین بکن و له سایه‌ی هوشیاریه‌ی خه‌لکی ئه‌و ولاتانه‌وه هاتوونه سه‌ر ئه‌و باره‌وه که ده‌بی قازانچه‌کانیان له ریکای پێوه‌ندی له گه‌ل سیسته‌مه‌ سیاسیه‌کاندا دابین بکن. کاک مه‌ستفا شه‌لماشی له به‌شیکه‌ی دیکه‌ی قسه‌کانی دا هه‌لوه‌سته‌ی له سه‌ر پرسی کورد و کاردانه‌وه و ده‌ره‌سه‌کانی ئه‌و سه‌ره‌له‌دان و ناره‌زایه‌تانه‌ له سه‌ر پرسی نه‌ته‌وه‌که‌مان کرد و له‌م باره‌وه پینی واپوو که له باری سه‌رتانییه‌یه‌وه پێوسته سه‌رتانییه‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌ی کورد گوزانی به‌سه‌ر دا به‌ی. به‌ریزبان گوتی که سه‌رتانییه‌ی خه‌باتی نه‌ته‌وه‌یه‌ی که پشته‌ر له سه‌ر بنه‌مای کورد و پرۆیه‌یه‌ی ئێران ولاتانی داگیرکری کورد جیهان و زۆلی میدیا له دانی زانیاریی نوی

کۆچی دوا‌یی عه‌سه‌مه‌ت شه‌ریف وانی، که‌سایه‌تی ناو‌داری کورد

شایانی باسه‌ که ده‌یان کتیب و لیکلکانه‌وه سه‌بارته به‌ میژوو و سیاسه‌تی کورد له که‌سایه‌تی کورد به‌ جی مان‌ که هه‌ندیک له به‌ره‌مه‌هه‌م‌کانی بۆ سه‌ر سه‌ر زمانه‌کانی فارسی، تۆرکی و عه‌ره‌بیش وه‌رگه‌یاردان. رۆژی 4 شه‌مه 5ه‌ خه‌زه‌له‌وه‌ له سه‌ر وێستی به‌ئه‌مه‌که‌ی رپورده‌سی به‌ خاک سپاردن و په‌رسه‌ی ناوبراو به‌ به‌شداری نوێنه‌رانی یه‌کخوازه‌ سیاسیه‌کانی هه‌ر چوار پارچه‌ی کوردستان و ده‌یان که‌سایه‌تی سیاسیی و دوستان و به‌نه‌ماله‌ی به‌ریز دوکتور عه‌سه‌مه‌ت له شاری لۆزانی ولاتی سوئیس به‌ریوه‌چوو. هه‌یه‌تیکی حیزبی دیموکراتی کوردستان کۆمیته‌ی سوئیس به‌ نوێنه‌رایه‌تی له حیزبی دیموکرات به‌شداریان له‌و رپورده‌سه‌دا کرد و په‌یامی پرسه‌ و سه‌رخۆشی کۆمیته‌ی ده‌ره‌وه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستان و هه‌روه‌ها په‌یامی هاو‌ده‌ری که‌سایه‌تی شۆرشگیر و دۆسته‌ی له‌میژینه‌ی دوکتور عه‌سه‌مه‌ت به‌ریز مامۆستا عه‌بو‌لا حه‌سه‌ن زاده و په‌یامی پرسه‌ و سه‌رخۆشی تیکۆشه‌ری دیرین به‌ریز کاک جه‌لیل کاک‌دانی‌یان به‌ ب‌م و هه‌ندیکه‌ش به‌ بنه‌ماله‌ی به‌ریزبان و کۆمیته‌ی ئاماده‌کاره‌ی رپورده‌سه‌که‌ کرد.

تونډوتیژی دژی ژنان، سووکایه تیی به مرو واقیاهی تی

به بۆنه ی ۲۵ نوامبر روژی سړینه وهی توندوتیژی دژی ژنان

بهختیار علی

شوینەکان بیویستیان بههواوی تازه ههیه. کاتهکان بیویستیان به ئومیدی تازه ههیه. وەك دەریا که همیشه بیویستی به شه پۆلی تازه ههیه. وەك شەو که همیشه بیویستی به ئەستێری تازه ههیه. رۆژەکان بیویستیان به تیشکی تازه ههیه. تیشکی بیویستی به مالی تازه ههیه ... وەك تۆ ئەزیم ... وەك تۆ که بیویستیت به خەونیکی تر و به نوریکی تر و به بایهکی تازه ههیه. ئاسمان بیویستی به بالندهی تازه ههیه ... وەك روناکی کەدهیبینم بیویستی به جرای تازه ههیه. کەسە پچیویستی به قەهقهە زیکی تر نییه، به لکو قەهقهە زەکان بیویستیان به درگی تر و زنجیرهکان بیویستیان به چه کوشی تازه ههیه. وەك تۆ ئێه زیم که بیویستی به ئاویکی تر و به گەروی تازه ههیه. ههوا بیویستی به سینهی تازه ههیه. قفله دیرینهکان بیویستیان به کلیی نوێ و زیندان بیویستی به درگی تازه ههیه. وەك تۆ ئەی که کشتی ویل ... شوینەکان بیویستیان به مروقی دیکه و شارهکان بیویستیان به تیشکی دیکه و خەونەکان بیویستیان به خەویی تازه و مهیدانهکان بیویستیان به دەستی تازه ههیه. وەك تۆ ... هاورنج ... وەك تۆ که چاکه لیزمه نه رویت گەر نازانیت ... ریگا بیویستی بیویستی تازه و گەروو بیویستی به ههواوی تازه و روح بیویستی به ههواوی تازه ههیه.

بدهیهوه بۆمان دهردهكەوێ جگه له پەرورهدهی بنه‌ماله‌ی، قانونی پەرورهدهی ولات و قانون و ریسا و ریشوینته كومه‌لاپه‌تییه‌كانی دیکه‌ش له پەرهبیدان و هه‌شته‌وه‌ی كەلتوری توندوتیژی دژی ژنان كاریگه‌ریان هه‌یه. ئه‌گەر قانون بۆ خۆی هه‌لگر و پشیمانیه‌ هه‌لاردن بێت، ده‌یه‌ت هاندر و پەرهبه‌ده‌ی كۆلتوری ژن نازاردان له كومه‌لاگه‌دا. ئه‌مه حاشای لێناکری له زۆر ولات دا بۆ نمونه ولاتی ئێران سه‌ره‌رای به‌روپه‌شچوون و گه‌شهی ژنان له زۆر بواری جۆراوجۆر دا، توندوتیژی و ژن نازاردان له بواریه‌ جیاوازه‌کانی كومه‌لاگه‌دا به له‌ناشكراو زه‌قی هه‌یه و نك قانونیكی عادلانه بۆ پشنگیری له دیارده وهك یك نین. به‌لام نیه، به‌لكوو قانونه‌كانی ئه‌و

به‌گشتی هه‌ستیگه‌ ده‌سه‌لاتخواری و زۆردارانسه‌ برانه‌نهر به ژن هه‌یه، ژنیه‌ هه‌ستی زۆر ده‌سته‌ی و قه‌بوولكره‌نی ناهه‌تییه‌كان که برانه‌به‌ری ده‌كرین. پيش هه‌موو جیهه‌ که نيو بنه‌ماله‌ی ئێسانه‌كان فێری سه‌ه‌كوژی و پيشلكره‌نی مافی په‌كتر بسوون. به‌ داخه‌وه چوارچۆیه‌ بنه‌ماله‌ بۆ زۆره‌ ژنان شه‌نگ نیه‌ جگه‌ له ترسان. ترس له جینۆ، سووكایه‌تی، لێدان و هه‌ره‌شه. ته‌نانه‌ت ئه‌و شیوه‌ ره‌فاته‌ له‌نیو بنه‌ماله‌دا به‌جۆریك ئاسایی بوون که له نيو ئاماره‌ رسمیه‌ی كاندایه‌جیكاته‌ له‌به‌رجاو نه‌گیراون. بنه‌ماله‌كان به‌ گشتی له‌هه‌ر ولاتیه‌دا ناگه‌ونه نيو گرووپیه‌کی دیاریکراو، واته هه‌موو بنه‌ماله‌یه‌ك له‌باری كه‌لتور و وشایاره‌یه‌ وهك یك نین. به‌لام به‌ گشتی كۆلتوری بیاسالاری

مه‌یه‌ست له‌ ده‌سته‌واژه‌ی «تونډوتیژی دژی ژنان» هه‌ر كرده‌وه‌یه‌كی توندوتیژ له‌سه‌ر بناغهی جنسیه‌ته‌ كه‌ بییه‌ته‌ هۆی نازاردان و زیان پێگه‌یاندنی جه‌سته‌یی، جینسی یا ده‌روونی ژنان، یا ئه‌وانه‌یه‌ بییه‌ته‌ هۆی ئەم جۆره‌ نازارو زیانانه‌. هه‌ر‌ه‌شه‌ یا كرده‌وه‌ی هاوشیوه‌، زۆری كردن له‌ ژنان، بینه‌شه‌كردنی زۆرداران‌ه‌ی ئه‌وان له‌ نازاری كه‌ له‌به‌رچاوی خه‌لك یا له‌ چوارچۆیه‌ ژنانه‌ی تابه‌ته‌ی دا روو دده‌ن، له‌ ریزی ره‌فتارو كرده‌وه‌ی توندوتیژ دان.»

ولاته‌ خۆیان هۆكاری به‌شه‌ك له توندوتیژییه‌كانن. قانون و ریشوینته‌یاساییه‌كان پەروره‌ده‌ ده‌كهن بۆ ئه‌وه‌ی له‌ دواره‌دا میچان مافی په‌كتر پشیل نه‌كهن. ئه‌مانه‌ به‌شێك له‌ هه‌ولانه‌ی كه‌ له‌ كه‌سه‌كره‌نه‌وه‌ی توندوتیژیدا كاریگه‌رن.

***

نه‌خشی ژنان له‌ به‌ره‌مه‌نیانه‌وه‌ی توندوتیژی دژی ژنان

له‌و كومه‌لاگانه‌دا كه‌ كۆلتوری پیاوسالاری زاله‌، هه‌موو تونده‌یانه‌كان به‌ مروقابه‌تی ده‌زانی و له‌سه‌ر ئه‌و بروایه‌یه‌ به‌ نه‌خوشیه‌ جیهانگه‌ره‌ پشی پی ده‌گیرێ، به‌ مه‌رجێك ده‌وله‌تان قانونه‌كانیان ئیسلح بکن و ئاستی وشیار كرده‌وه‌ی ژنان و پیاوانی كومه‌لاگه‌ به‌رز بکه‌نه‌ن و كوتایی به‌ شه‌ره‌كان بێن.

كەسه‌یه‌تی مندال دا. بناغه‌كانی هه‌ستی مروقودستی و ریزكرتن له‌ به‌رانه‌ر له‌ ده‌ورانی مندالییه‌وه‌ داده‌ریژێرێ. زۆر جار له‌ نيو كۆری بنه‌ماله‌دا ژنیه‌ك كه‌ دایكه‌، خوشه‌ك، و... به‌رجاوی مندالان و میزمدالان ده‌كوپه‌ به‌ر ره‌فتاری توندوتیژی پیاو و كەسه‌یه‌تی ده‌شكێندێر. ئه‌مه‌ش ده‌یه‌ته‌ هۆی ئه‌وه‌ی ژن له‌ چوارچۆیه‌ بنه‌ماله‌دا كه‌ ده‌بی بۆ هه‌موو ئه‌نهاییكی بنه‌ماله‌ ئه‌من و ئارام بی، ئارمی رووچی و ده‌روونی ده‌سه‌ست بده‌ که‌ دیسان ئه‌مه‌ش كاریگه‌ری خرابه‌ی له‌سه‌ر هه‌موو تاكه‌كانی دیکه‌ی نيو بنه‌ماله‌ به‌ تابه‌تی مندالان ده‌بی. ئه‌وپیاوانه‌ی كه‌ ته‌مه‌نی په‌گه‌شووینی دا به‌رانه‌ر به‌ هه‌وسه‌ر، خوشه‌ك و دایك توندوتیژی ده‌نوین. ئه‌م ره‌فاته‌ریان پچۆنده‌یه‌كی راسته‌وخۆی به‌ مندالییه‌ی ئه‌وان و پەروره‌ده‌ی نێو بنه‌ماله‌یه‌یه‌ هه‌یه. له‌ ریزی ره‌فتارو كرده‌وه‌ی توندوتیژ دان.»

بێنانه‌یه‌ك بۆ توند و تیژی دژی ژنان

تونډوتیژی دژی ژنان، به‌و جۆره‌ی له‌ بیر و فکری گشتیه‌ی زۆریه‌ی خه‌لكا هه‌یه. ته‌نیا لێدان و نازاری جینسی نیه. له‌لای زۆریه‌ی خه‌لك ته‌نیا لێدان و نازاردانی جینسیی ژن وه‌ك توندوتیژی ده‌یه‌نێر، له‌ حاله‌یکه‌دا توندوتیژی زۆر لایه‌نی ره‌فتماری ئێسان ده‌گرته‌وه‌، وه‌ك: هه‌لاردن له‌ سه‌ر بناغهی جنسیه‌ت، هه‌ره‌شه و ترساندن و قسه‌ی توند و ناخۆش، تانه‌ و ته‌شه‌ره‌ لێدان، ره‌فتماری ده‌سه‌لاتخواریه‌ی پیاو، ده‌ستریژی سیکسی له‌ لایه‌ن میزده‌وه‌، چهند هه‌وسه‌ری، سه‌رکوچی هه‌سته‌کانی ژن، خه‌ته‌كه‌ردنی كه‌جان، به‌زۆر به‌شودان و ریزكرتن له‌ خۆیندن و كاریگه‌رن له‌ ده‌ره‌وه‌ی مال و... ده‌چنه‌ نيو بازه‌تی توندوتیژییه‌وه‌.

تونډوتیژی دیارده‌یه‌كی نوێ نییه‌ و پشینه‌یه‌كی میژوویی دوور ودریژی له‌ نيو كومه‌لاگه‌ی مروییدا هه‌یه. به‌لام ده‌كری بلین سه‌رتجان به‌م مه‌سه‌له‌ی كه‌ جیهاندا باه‌تیکی تازه‌یه. كومه‌له‌ی گشتیه‌ی ریکخاوی نه‌ته‌وه‌ په‌كتره‌وه‌كان، ۱۷ دیسامبری ۱۹۹۹ له‌ هه‌شتاوسه‌یه‌مین كۆبوونه‌وه‌ی گشتیه‌ی خۆیا روژی ۲۵ نوامبری به‌ روژی سړینه‌وه‌ی توندوتیژی دژی ژنان دیاری كرد. ئه‌م ریکخاوه‌ی بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ جارنامه‌یه‌كی به‌ ناوی «جارنامه‌ی پشنگیری له‌ توندوتیژی دژی ژنان» ده‌ركرد و ئه‌ركی ده‌وله‌تان و كومه‌لاگه‌ی نێونه‌ته‌وه‌یه‌ی له‌م پێوه‌ندییه‌دا روون كردۆته‌وه‌. به‌لام سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی ریکخاوی نه‌ته‌وه‌ په‌كتره‌وه‌كان و ریکخاوه‌كانی مافی سزۆف، له‌ پێناو كه‌سه‌كره‌نه‌وه‌ و سړینه‌وه‌وه‌ی ئه‌م دیارده‌ی دژی ئێسانیه‌دا، بارینامه‌ و جارنامه‌یان ده‌ركردوه‌، و هه‌نگاری به‌كردوه‌یان هه‌لیاوه‌ته‌وه‌، به‌ناخه‌وه‌ ئیستاش له‌ هه‌موو شوینیکی ئه‌م جیهانه‌ پان و به‌رینه‌دا هه‌ر به‌رده‌وامه‌ به‌تایه‌تی له‌ نيو كومه‌لاگه‌ دواكه‌وتوه‌كاندا ژنان له‌ ژنایان له‌ نيو مال و ده‌ره‌وه‌ی مالا ده‌كه‌ونه‌به‌ نازار و نه‌زیه‌ت و به‌م هۆیه‌وه‌ زیانی جینسی، ده‌روونی، مالی، سیاسی و كومه‌لاپه‌تیانه‌ی لێده‌كه‌وی.

بهره‌وه‌ده‌ فێركردنی بنه‌ماله‌ كاریگه‌ری هه‌یه‌ له‌ باره‌ی نازاری مروقی توندوتیژی توندوتیژی دژی ژنان

بێنانه‌یه‌كی تابه‌ته‌ی هه‌یه‌ كه‌ له‌ «تونډوتیژی دژی ژنان» دا هاتوه‌: «مه‌یه‌ست له‌ ده‌سه‌واژه‌ی «تونډوتیژی دژی ژنان» هه‌ر كرده‌وه‌یه‌كی توندوتیژی له‌سه‌ر بناغهی جنسیه‌ته‌ كه‌ بییه‌ته‌ هۆی نازاردان و زیان پێگه‌یاندنی جه‌سته‌یی، جینسی یا ده‌روونی ژنان، یا ئه‌وانه‌یه‌ بییه‌ته‌ هۆی ئەم جۆره‌ نازارو زیانانه‌، هه‌ر‌ه‌شه‌ یا كرده‌وه‌ی هاوشیوه‌، زۆری كردن كرده‌وه‌ی هاوشیوه‌، زۆری كردن له‌ ژنان، بینه‌شه‌كردنی زۆرداران‌ه‌ی ئه‌وان له‌ نازاری كه‌ له‌به‌رچاوی خه‌لك یا له‌ چوارچۆیه‌ ژنانه‌ی تابه‌ته‌ی دا روو دده‌ن، له‌ ریزی ره‌فتارو كرده‌وه‌ی توندوتیژ دان.»

به‌يانامه‌ی نه‌هيښتنی توندوتیژی دړی ژنان

وهرگیزان له فارسی یوه: قاسم رویا

ګوری ګشتی،

به شاګاداری لدم پیوستی به په‌لایه که مافه‌ګانو بنماګانی پیوندیدار به یکه‌سائی، ناسایش، نازادی، ته‌واوتی‌ګوره‌یی هموو مروقه‌ګان، ده‌یی به شیوه‌یکی جیپانګیز، لباری ژانیتشه‌وه ره‌چاو بکړین،

به سر‌نجدان به‌وه که‌ثم مسافو بنه‌ګانامه، له‌بله‌ګانامه‌ نیونه‌ته‌وه‌یی‌په‌یکاندا، بڼ وینه لرم «به‌یانامه‌ی جیپانی مافی مروق» «به‌یانامه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی مافه‌مدنفی و سیاسی‌په‌یکان»، «به‌یسانامه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی مافه‌سانشوری، ګومه‌لایه‌تی و کلتوری‌په‌یکان»، «ګونواسونی ل‌نیویردنی هم‌مو جوره‌ګانی جیپاوان‌پیدانان به دړی ژنان» و «ګونواسونی دړی نه‌شکه‌نجو ره‌قار یا سزای توندوتیژی، نامروی پر له سوګوپه‌تی «دا، رژیان لی ګیروا،

به شاګاداری ل‌سوه که‌ثم به‌پیوه‌یردنی هرچی کارګیرتری «ګونواسونی نه‌هیښتنی هموو جوره‌ګانی جیپاوان‌پیدانان به دړی ژنان» یارمه‌تی به نه‌هیښتنی توندوتیژی برانېر به ژنان ده‌ګاو، «به‌یانامه‌ی نه‌هیښتنی توندوتیژی به دړی ژنان» به یو جوره که‌ثم به‌یانامه‌پیدا ده‌خړیته روو، که‌ثم روته به‌هیزو ته‌واو ده‌ګاو،

بکیران له‌وه که‌توندوتیژی دړی ژنان کوسیی ګه‌یشتن به په‌یکسائی، پیشه‌ګورتن و ناشتی‌یه، هر‌وه‌ک پیشه‌ګورتنی داهاتوبی‌په‌یکانی کوزفرائسی نیارییی بڼ پیشه‌ګورتنی ژنان «ا روون ګراوه‌ته‌وو له‌وانا هیندیک ګه‌لاله بڼ به‌بره‌رک‌ناتی له‌ګل توندوتیژی دړی ژنان پیشینار ګراوه‌ به مه‌پستی به‌ریو‌چوچو‌یی به ته‌واویی «ګونواسونی نیویردنی هموو جوره‌ګانی جیپاوان‌پیدانان به دړی ژنان»،

پیداګر له‌سر له‌سه که‌ثم توندوتیژی دړی ژنان، بناغه‌په‌که بڼ پیشینک‌کردنی مافی مروقی ژانادی‌یه بنه‌رته‌په‌یکانی ژنان، له‌ګل دستراګیشتی ژنان بڼ مافو نازادیانه ژانادی‌یه یا به ته‌واوی ردت ده‌ګاتوه،

نیکه‌ران له‌سر‌نه‌ګوتن له‌پشیتوانی و به‌ره‌ژوریردنی د مافو نازادیانه له‌دریځ‌خایه‌ندا، سه‌ببارت به توندوتیژی به دړی نیکه‌ران له‌سه که‌ثم توندوتیژی دړی ژنان، نیوکه‌په‌که بڼ پیشاندانی نیانک‌پوشانی میژویی پیوندیدنی‌په‌که‌ده‌سلات له نیوان ژنانو پیاواندا، که‌بووه به هوی ژیردمست کردن هه‌لارودنی ژنان به‌هوی پیاوانده، پیشگیری له‌به‌ره‌پیش‌چوونی به‌ته‌واویی ژنانی لی که‌توتوه، هه‌روها «په‌ناګاداری له‌مه که» توندوتیژی دړی ژنان به‌یکک له‌و میکانیکه‌ی ګومه‌لایه‌تی ګرنگانه‌په که‌ژنان ناچار ده‌ګا مل بڼ پلو پاپو پیګی نژمتر . له‌چاوی پیاوان . رابکیشن،

نیکه‌ران له‌سوه که‌هیندیک له‌ګرووی‌په‌یکانی ژنان بڼ وینه ژناتی سر به ګرووی‌په‌یکامه‌په‌یکان، سزای خن ولاتی (بومی، ژناتی) په‌ناپابر، ژناتی کچه‌سر، شو

ژنانه‌ی له لای یا ناچه دوروه دستخان د‌ه‌ژین، ژناتی بی‌نوا، ژناتی به‌ندکروا یا ده‌سی‌سه‌سر، کچانی میرمنال، ژناتی نه‌قوس‌تانو بی‌نوا، ژناتی به‌سالچووو ژناتی ناوچه شه‌ریلدراوه‌ګان به‌تابیته له به‌امیر توندوتیژی‌دا لاوزن، به وه‌بییه‌نانه‌وه‌ی دهرنه‌نچامی پاراګرافی ۳۳ ه‌اوپچی بریارنامه‌ی ۴۴ ای‌م‌ای ۱۹۹۰ ه‌ای شوری کوم‌لایه‌تی (ژماره ۱۰/۱۹۹۰) ه‌ست کردن به‌وه که‌توندوتیژی دړی ژنان له‌بنامه‌ی ګومه‌ل‌ګدا به‌ره‌ګرووی‌په‌که‌سوری داهات، چینو کلتور تی‌ده‌په‌ری، ده‌یی ه‌نګاوی به‌په‌لوه کاربکر بڼ له‌نیویردنی‌ثم بیارمه‌ی بئری، هه‌روها به وه‌بییه‌نانه‌وه‌ی بریارنامه‌ی ۱۸/۱۹۹۱ ه‌ای شوری شاپوری و ګومه‌لایه‌تی (۳۰ ه‌ای مای ۱۹۹۱) که‌شورا له‌و پشیناری شاماده‌کردنی به‌لکه‌نامه‌په‌یکی نیونه‌ته‌وه‌یی ه‌پناوته‌ ګوری که‌به شیوه‌یکی راشکاونه‌ سرنج بداته کیشی توندوتیژی به دړی ژنان، وک پشوزای له‌رولیک که‌ثم بزوتنه‌وه‌ګانی ژنان له‌راکشانی روژ به‌ره‌ژ زیاتری سرنج‌ګان بڼ‌وایه‌ نیوهروک، جیددیوونو ره‌ده‌نات‌ګانی کیشی توندوتیژی به دړی ژنانا ده‌میان،

به ه‌ست کردنی‌ثم مترسی‌په دهره‌تان و دهره‌ته‌ګانی ژنان بڼ وده‌سپتانی په‌کسانی مافه‌ګانو به‌برابری له‌بواره‌ګانی ګومه‌لایه‌تی، سیاسی و شاپوری‌یی ګومه‌ل‌ګدا، به‌هوی ج‌راو‌چووو بک له‌وان توندوتیژی به‌ره‌ګروو به‌ره‌ده‌تو، به‌رته‌سکو سووردان، به سر‌نجدان به‌و خال‌نهی به‌سره‌وه نامازیه‌یان پی‌کراوه، برامان وایه که‌پیناسه‌په‌یکی ګشگیرو روون بڼ توندوتیژی دړی ژنان، به‌یانامه‌په‌یکی روون له‌بارده‌ شو مافانه‌ی ده‌یی ره‌چاو بک‌رین و ده‌س‌ته‌به‌ری نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان له‌هموو شینوه جوره‌ګانی دان، هه‌روها دهره‌وستیوونیک له‌لایه‌ن دهره‌تانه‌وه‌ به‌نیازی ریزگرن له‌به‌ره‌سپایه‌تی‌په‌کانتیان، دهره‌وستیوونیکیش له‌لایه‌ن سر‌جه‌سه‌یی ګومه‌ل‌ګه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی‌په‌یوه بڼ نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان پیوسته، هر بویه به‌ره‌سی به‌یانامه‌ی نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان له‌خواره‌دا راده‌په‌ین و سوورین له‌سر له‌مه که‌بو ناساندن و ریزگرنی له‌لایه‌ن هه‌مووانه‌وه، ده‌یی هه‌ر چه‌شه ه‌وایی پیوست بئری:

ماددی ۱:

لدم به‌یانامه‌پیدا، مه‌پست له دست‌ه‌واژه‌ی «توندوتیژی دړی ژنان» هر کرده‌په‌یکی توندوتیژی دړی ژنان، هه‌ر بناغه‌ی جنسیته که‌بیته له‌سر شازاردان و زیان پی‌په‌پاندنی‌په‌جستی، جیسی یا دهروونیی جزان، یا له‌وانه‌په‌ بیته ه‌وی‌ثم توندوتیژی دړی ژنان، هه‌ره‌شه یا کرده‌وی ه‌اوشیوه، زوری کردن له‌ژنان، بیه‌شکردنی ژورادانه‌ی نه‌وان له‌شادی که‌له‌بر‌چاوی خه‌لک یا له‌چوارچیوه‌ی ژناتی تایه‌تی‌دا روو دهن، له‌ریزی ره‌قارو کرده‌وی توندوتیژی دان.

ماددی ۲:

لیکدانه‌وه‌ی توندوتیژی دړی ژنان سه‌م خال‌نهی خواره‌وه ده‌گرته‌وه، به‌لام هر بڼ نمونانه‌ی تایه‌سرتی‌ته‌وه: (الف) توندوتیژی چه‌ستی، جیسی و دهروونی که‌له‌بنامه‌دا روو دهن، بڼ وینه لیدان، نازاردانی جیسی کچانی میرمنال له‌مال‌دا، توندوتیژی پیوه‌ندیدار به‌چیز (جهیزیه)، ده‌سرتیژی له‌لایه‌ن ده‌میردوی، که‌لک خراب ژنان و شو دابونه‌ریتانه‌ی زیان به‌ژنان ده‌ګه‌پنن، توندوتیژی له‌پنوه‌ندی‌په‌ده‌ر له‌ژنو میزادی‌تی‌داو توندوتیژی تایه‌ت به‌چوساندنه‌وه‌ی ژنان. (ب) توندوتیژی چه‌ستی، جیسی و دهروونی که‌له‌به‌ستی ژناتی به‌که‌مه‌ل‌دا روو دهن، بڼ نمونه: ده‌سرتیژی، که‌لک خراب وهر‌گرتنی جیسی، شازاردانی جیسی ترساندن له‌شونیی کار، له‌ناوه‌نده فیرکاره‌ګان و شونیی‌ګانی دیکه‌دا، کرین و فروشتی ژنان و له‌شفروشی به‌ زوری. (پ) توندوتیژی چه‌ستی، جیسی و دهروونی که‌به‌ه‌وه‌ی دهره‌ته‌وه نه‌نچام دهری یا له‌لایه‌ن دهره‌ته‌وه پشنگوی دهری.

ماددی ۳:

ژنان به شیوه‌یکی په‌کسان [

هیچ دابونه‌ریت یا تی‌بینی ثابینی، بکه‌نه یوونو بڼ نه‌نچام [نه‌لانی] نه‌رکه‌کانتیان له‌پنوه‌ندی له‌ګل نه‌هیښتنی توندوتیژی له‌ه‌وان دهری به کله‌ګوره‌ګرن له‌هموو شیوه‌ګونجاوه‌ګان و بر‌اوه‌ستان، سیاسی نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان هه‌تا سو نه‌نچامه‌کی درېزه پی‌بده‌ن، هه‌روها ده‌بی: (الف) نه‌ګر تا نیکستا به‌ته‌واوی له‌ثابت «ګونواسونی نیویردنی هموو جوره‌ګانی هه‌لارون دړی ژنان» خویان به‌رغونه‌ نه‌کردوه، ده‌یی به‌سندی بکرن، یا به‌شپوری ره‌سی بین به‌نه‌ندامی، واز له‌مرجه تایه‌تی‌په‌یکانی خویان له‌بارده‌ی‌ثم بک‌رینوینه‌و بئین. (ب) له‌به‌نه‌ست‌گرتنی هر چه‌شه توندوتیژی‌په‌یک، خو بیارین، (پ) به‌مه‌پستی پیشگیری له‌توندوتیژی و نه‌نچامانی لیکولینه‌وه له‌پنوه‌ندی‌پیدا، دانانی سزا بڼ کرده‌وی توندوتیژی دړی ژنان، هموو ه‌وایی پیوست به‌ګریزه کانونه‌ګانی ولات بده‌ن، چاچ‌ثم دهره‌وانه‌ له‌لایه‌ن ده‌له‌ته‌وه نه‌نچام درابن، چ له‌لایه‌ن که‌سانی تایه‌تی‌په‌یوه. (ت) له‌قانونه‌ګانی ولاتا ده‌بی لایه‌ی ره‌سی سزایی، مه‌دنی، کاری و نیاردی به‌قروه‌وکرده‌وی

دهره‌تان هه‌ن‌ګاوی پیوست به‌تایه‌تی له‌بوری فیرکاری‌دا هه‌ن‌بگرن بڼ نه‌وه‌ی چاکسزای له‌سه‌ر ده‌شقه ګومه‌لایه‌تی و که‌تورری‌په‌یکانی ره‌قارای پیاوو ژندا بکه‌نو، هه‌لارودنه‌ګان، ره‌قارای باوو هه‌موو چه‌شه ره‌قاریک که‌له‌سه‌ر بناغه‌ی ژیرده‌ستی یا بالاده‌ستی جسیکه‌و، ژنو پیاو پی‌په‌هااتون، له‌نیو‌بیه‌ن.

له‌ګل پیاوان [مافی ده‌ستراګیشتن به‌هموو مافه‌ مری‌په‌یکان نازادی، به‌رته‌په‌یکان له‌بواره‌ګانی سیاسی، شاپوری، ګومه‌لایه‌تی، کلتوری، مه‌دنی هموو بواره‌ګانی دیکه‌دا، هه‌روها مافی پاراستنی شو مافو نازادیانه‌یان ه‌به‌،ثم مافانه‌ بریتین له:

(الف) مافی ژنان

(ب) مافی په‌کسانی

(پ) مافی شازادی و ناسایشی

کسی

(ت) مافی پشنگری له‌لایه‌ن

قانونه‌وه (ج) مافی رزګاری له‌هموو جوره‌ګانی هه‌لارون (چ) مافی که‌لکه‌وکرگرن له‌زورترین راده‌ی ګونجاوی سلامه‌تی چه‌ستی‌په‌دروونی (ح) مافی [ه‌پوونی] هه‌لومه‌رجی دابوره‌وران و جیکی دزمامندی بڼ کار (خ) مافی نه‌وه که‌تاک نه‌که‌وه‌ی ژیر نه‌شکه‌نجه یا سزاو ره‌قارای توندوتیژی، نامروی پرسوسو‌کاپه‌تی.

ماددی ۴:

دهره‌لتان ده‌بی توندوتیژی دړی ژنان مه‌کوکوم بکرن و نابی

کلتوری‌دا که‌پشیتوانی له‌ژنان له‌برامبر هر چه‌شه توندوتیژی‌په‌یک بره‌و پی‌دده‌ن و ده‌بنه‌دسته‌به‌ریک بڼ نه‌وه‌ی ژنان سه‌ببارت به هه‌ستارنه‌بوونی قانون له‌ثابت تی‌بینی‌په‌جیسی‌په‌یکاندا له‌ناکامی جوره‌ګانی به‌پیوه‌یردنی قانونو خو تیپه‌لقوتاندنه‌ ده‌ولتی‌په‌یکانی دیکه‌دا، نابته‌وه به‌قوربانی توندوتیژی. (ح) هه‌لو بده‌ن بڼ ده‌سته‌به‌کرنی له‌سوه که‌ژناتی ژیر توندوتیژی‌وو، نه‌ګه‌ر پیوست بڼو منداله‌کانتیان له‌پارمه‌تی‌په‌تایه‌تی‌په‌یکانی وک توانایی پی‌بخشین، ه‌واګاری له‌سهر‌پرستی و چاره‌یریی مندالانو، ژنیان و به‌ریچوونیدان، دهرمان، راپوزکاروی و خرزمه‌ له‌سناغی و ګومه‌لایه‌تی‌په‌یکان به‌هرمه‌مد به‌یانامه‌پیدا هاتون، بڼ نمونه ریکه‌خراوه‌ پارمه‌تیده‌ره‌ګان ده‌بی: (الف) یارمه‌تی به‌ه‌شکردنی شو ه‌واګاری‌په‌یکان به‌ریکه‌توه‌وی و ناوچه‌یی‌په‌یکان بکرن که‌ نامانچیان پیناسه‌کردنی ستراتیژی‌په‌یکان بڼ به‌ریبه‌یکسانی له‌ګل توندوتیژی، ګوازنه‌وه‌ی تایه‌ت به‌نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان.

ماددی ۵:

نورګانه‌ګان و نونه‌ریتانه‌په‌یکانی ریخراوی نه‌ته‌وه په‌ګرنگوه‌ګان ده‌بی نه‌پنوه‌ندی له‌ تاوانیان یابه، یارمه‌تی‌په‌یکان ناساندن و هیئانه‌دی مافو بنامه‌په‌یکان بده‌ن که‌لم به‌یانامه‌پیدا هاتون، بڼ نمونه ده‌بی: (الف) یارمه‌تی به‌ه‌شکردنی شو ه‌واګاری‌په‌یکان به‌ریبه‌یکسانی ناوچه‌یی‌په‌یکان بکرن که‌ نامانچیان پیناسه‌کردنی ستراتیژی‌په‌یکان بڼ به‌ریبه‌یکسانی له‌ګل توندوتیژی، ګوازنه‌وه‌ی تایه‌ت به‌نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان.

(ب) هاندرو له‌وه‌و کوپووه‌وه سمینارانه بڼ که‌ نامانچیان پیکپتانی و ګه‌شپیدانی ګالی نیوان هموو تاککان هه‌میر به‌پرسی نیویردنی توندوتیژی دړی ژنان. (پ) یارمه‌تی‌په‌یکان به‌شپیدانی ه‌واهنه‌ګاری و ه‌واپه‌شینی نیوان بنیات و ناوه‌نده‌ګانی تایه‌ت به‌مافی مروقی ستر به‌ریخراوی نه‌ته‌وه په‌کرتوووه‌ګان بکرن تا پرسی توندوتیژی دړی ژنان به‌شپوه‌په‌یکی کاربکر بکوتی به‌ر سرنج. (ت) له‌لیکدانه‌وانه‌دا که‌بو دامه‌زراوو ناوه‌نده‌ګانی ستر به‌ریخراوی نه‌ته‌وه په‌کرتوووه‌ګان له‌بارده‌ کیشوه‌ ګرفت و دیارده‌ ګومه‌لایه‌تی‌په‌یکان ناماده‌ی ده‌کن، وک راپورته‌ ناویه‌ناوه‌ګان له‌بارده‌ ه‌لومه‌رجی ګومه‌لایه‌تی جیهان، توپزینه‌وه له‌بارده‌ میلو و بوچوون‌ګان له‌پنوه‌ندی له‌ګل توندوتیژی دړی ژنانیش بکرنجین. (ج) فورموله‌کردنی پلانی کاری یان نامیله‌ګانی ریونیی له‌بارده توندوتیژی دړی ژنان، بره‌و پی‌بده‌ن، شو هه‌نګاونه‌ی‌لم به‌یانامه‌پیدا نامازیه‌یان پی‌کراوه، بکرنجین.

(د) پرسی نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان، نه‌ګه‌ر ده‌ګونجی، به‌سه‌سته‌وه به‌جیبه‌چیکرندنی بره‌پرسیارده‌تی‌په‌یکانی خویان له‌پنوه‌ندی‌په‌لکه‌نکامه‌ګانی تایه‌ت به‌مافه‌ګانی مروقا.

ماددی ۶:

هیچ شیتک له‌م به‌یانامه‌پیدا ناسی‌په‌یکان له‌ماده‌ګانی قانونی ولایتک یا هر ریکه‌و‌رتو به‌یانامه‌په‌یکی ګومه‌لایه‌تی یا هر هه‌لکه‌نامه‌په‌یکی دیکه‌ که‌ ولایتک جیبه‌ی ده‌کرتی بڼ نه‌هیښتنی توندوتیژی دړی ژنان روونرو پیوسته‌ن، بخته ژیر کاربکریی خوی. (ش) هاندرویی بکرنجین، پلانی

سووریه به رهو شه‌ریگی خویناویی نیوخویی

ده‌گهل توندتر بیون و زور بوونی نه‌قعی چه‌کاکه‌ک و شریخه و ره‌لیقی فیشک باران و له‌خوین دا شه‌لا بیون جسته‌ی منال و لاو و پیروی وه‌ژاله‌ماوتو و نازا‌میخوازی سووریه، ساووی ده‌سه‌لانداریتی ره‌سی فرمان‌بره‌وا‌یه‌کی سه‌پا و دیکتاتوری ناوچه‌کی روزه‌لانی نیوهر‌است؛ چه‌رگی زور‌یهی رورداوه میژوو‌یه‌کان خوری له ناوابوو، هیشاش خه‌لگی جیهان و بیوروای گشتی شات و شووت و هه‌ره‌شه و گوره‌سه‌ی قه‌زانی ریبه‌ری لاساری لیبی یان له‌گوشی دا ده‌زوریگه‌توه که به‌چ په‌ندیک چووا له‌ه‌میوا به‌په‌سه‌لاتارانی سووریه و ده‌روو‌پشتی گوئی یان له‌ئاست هاواری ئەم خه‌لکه‌ک پش‌مه‌ن‌ت و ناشتیخوازی خویان کهر و گرانه یان نه‌وی زیاتر له‌هموو شتیگ کورسیه‌په‌کانیا خوشت ده‌وی و مله‌وری و مرف و چه‌وساندنه‌وه ده‌ماریان دا ر‌وچوو.

گوینان به‌گوشاری نیوده‌ولتی و نیونه‌توه‌یی و سه‌ره‌رای به‌رده‌وامی و سووربوونی خو‌پیشاندهران و نازاریبان هیشاش وه‌خو نه‌هاتوتوه و ده‌گ نه‌وی میشتیگی لی میوان نه‌ب، روزه له‌رژو زیاتر له‌سه‌ر سه‌رکوت و کوشتنی خه‌لگی ناشتیخواز پیداکره و به‌تورمتر به‌گژ خه‌لگی سه‌ر‌شام دا ده‌چته‌وه.

به‌ره‌ی عه‌رمه‌ی ده‌ریخست نه‌و ولتانه‌سی که‌ر دهرشمی په‌کسانیاخواری و سؤسیالیستیان

به‌رژ ده‌کرده‌وه له‌کۆر و کۆبوونوه جیپه‌نیاکان دا به‌ری شو‌رشتیگی و هه‌لقوایی چه‌ماوه‌ریان له‌سینگ دده‌ا و به‌جۆریک له‌جۆره‌کان ده‌کرک بلین سه‌ر به‌ روزه‌ه‌لات بوون زور زیاتر له‌و دیکتاتوره‌لی هه‌ج کام له‌مه‌رچه‌کانی ئەم که‌لایه‌ واتا که‌شانه‌وه‌ی هیزه‌کانی له‌نیو‌شار و شارۆچکه‌کان و نازاد کردنی ئەو که‌سانه‌ی به‌هۆی ئەم روو‌داوه‌وه گیارون پراگتیزه‌ نه‌کرد، یه‌کیه‌

سه‌ر‌شامه‌کانی سووریه‌یی، به‌دوای نه‌وه‌ی دا که‌ سووریه‌ سه‌سه‌ره‌رای چه‌سولنی که‌لایه‌ پیشناریی ۱۲ نوامبره‌ی یه‌کیه‌ عه‌ره‌ب، له‌سه‌ر توندتو‌نیزی و سه‌رکوتی خه‌لک به‌رده‌وام بوو و هه‌ج کام له‌مه‌رچه‌کانی ئەم که‌لایه‌ واتا که‌شانه‌وه‌ی هیزه‌کانی له‌نیو‌شار و شارۆچکه‌کان و نازاد کردنی ئەو که‌سانه‌ی به‌هۆی ئەم روو‌داوه‌وه گیارون پراگتیزه‌ نه‌کرد، یه‌کیه‌

زیاتر، نه‌سه‌ده‌ به‌قه‌انه‌ته‌ به‌گه‌ین واز له‌ده‌سه‌لات بێن، له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌ نو‌پۆزیسیونی سووریه و نه‌جومه‌نی ته‌وه‌یی به‌ سه‌روکایه‌تی بورهان غه‌یلون هه‌ول و سه‌ردانه‌ دیپلوماسییه‌کی خویان چتر کردوتوه و رایگه‌باندوه تا له‌سه‌ر کار لانه‌چوونی به‌شار نه‌سه‌ده هه‌ج وتوو‌یز و دانوسانیک له‌گۆری دا نیه‌.

گوشاره‌کان هه‌تا دین له‌سه‌ر نه‌سه‌ده‌ توندتر ده‌بن، تا ئەو جیبه‌ی مه‌لیک عه‌بدولای دووبه‌م، پادشاهی ئوردون له‌دیانه‌یه‌کی دا ده‌لی «من به‌جی به‌شار نه‌سه‌ده‌ باهه‌م ده‌سه‌لاتم جی ده‌هیشته‌، که‌سی دوا‌ی من توانای چاکسازیه‌ی ده‌بی». له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌ وته‌نیزی وه‌ژاردنی ده‌روه‌ی نه‌میریکا به‌بی نه‌وه‌ی ناوی ولایتک بێن رایگه‌باند چه‌ند ولایتکی عه‌ره‌بی ئاماده‌یی خویان و باله‌ده‌دانی نه‌سه‌ده‌ و بنه‌ماله‌کی راگه‌باندوه، تورک‌ش هه‌ر دا له‌ زیاتر له‌ سووریه‌ دوور ده‌گه‌وتیه‌وه تا ئەو جیگایه‌ی ئه‌روغان هه‌ره‌سه‌ی بێنی کاره‌بای به‌ گۆری ده‌سه‌لاتی نه‌سه‌ده‌ دادا کومپانی نۆزه‌روه‌ی بیوری نه‌وتی تورکی کاره‌کانی له‌ سووریه‌ راکرت. به‌لام ویدیچی ئەم هه‌ویزه‌ زور ئاش هه‌لگری چوئکی هه‌ر رۆژی دووشه‌مه‌ ریکوتی ۱۲ نوامبر به‌بێی ئاماره‌ فرمیه‌یاکان ۷۰ کسه‌ به‌ ده‌ستنی هیزه‌کانی نه‌سه‌ده‌وه‌ ده‌کوژن که‌ به‌ په‌کیکه‌ له‌ ره‌شتین رۆژه‌کانی ئەم ئالۆزیانه‌ ده‌ژمێردن و ماشینی سه‌رکوتی به‌شار نه‌سه‌ده‌ی ده‌بی و بازنه‌ی زولمی ده‌سه‌لاتی سووریه‌ نه‌ستورتر؛ به‌لام بی ناگا له‌وه‌ی هه‌موو شتیگ له‌ ته‌سکی دا ده‌سی زولم له‌ نه‌ستوری دا.

له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌ ریکخواری نیوده‌ولتی چاوه‌دیری مافی مرف ئه‌ستورته‌ سووریه‌ی به‌هۆی کوشتار و گومه‌لگۆزی نازاریبان له‌ نه‌جما‌ی تاوان زور مرفیایه‌تی تاوانبار کردو رایگه‌باند له‌ ئاستی

سه‌ر‌ب ریکوتی ۱۲ نوامبر له‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌ک دا نه‌نامیته‌ سووریه‌ی هه‌له‌سه‌ر، واتا ئەم کاره‌ی که‌ له‌ ره‌وتی قه‌یرانی لیبی دا کرتبوویه‌ به‌ر، که‌ ریکه‌ی بۆ ده‌ستورده‌نی نیوده‌ولتی و هیزشی نات خۆش کرد.

یه‌کیه‌تی عه‌ره‌ب سه‌ره‌وه‌ها داوای له‌ نه‌ئامانی خۆی کرد که‌ باله‌ویزه‌کانی خویان له‌ دیه‌شق بانگ بکه‌نه‌وه، جگه‌ له‌وه‌ش یه‌کیه‌تی عه‌ره‌ب چه‌ندین خالی په‌سه‌ند کرد که‌ گرنگیان و بیه‌دنی ده‌گهل نو‌پۆزیسیونی ده‌وله‌ته‌که‌ی به‌شار نه‌سه‌ده‌ بۆ په‌خه‌ستنی کوتار و هه‌لو‌بێستنی په‌کگرتو و له‌هه‌موان گرنگتر به‌رچاوه‌ ده‌کونه‌، که‌ هه‌ر رۆژیک دواتر ده‌وله‌تی سووریه‌ به‌توندی ره‌خنه‌ی له‌ هه‌لو‌بێستی بویرانه‌ی یه‌کیه‌تی عه‌ره‌ب گرت و به‌ پیلانگی نه‌میریکای دایه‌ قه‌لم و ئەم یه‌کیه‌تییه‌ی له‌ پاشاهته‌ خراپه‌کانی ئەم هه‌لو‌بێسته‌ هوشیار کرده‌وه و دواتر داوای کۆبوونه‌وه‌یه‌کی به‌په‌له‌ی له‌ یه‌کیه‌تی عه‌ره‌ب بۆ چاره‌سه‌ری قه‌یرانی سووریه‌ کرد که‌ ولاتی که‌ندار ره‌تیا‌ن کرده‌وه هه‌ر به‌دوای ئەم ئالۆگه‌رانه‌دا ریکوتی ۱۴ نوامبر، یه‌کیه‌تی ئه‌رووپاش له‌ برۆکسپیل له‌سه‌ر قه‌یرانی سووریه‌ و هه‌نگاوه‌کانی دواتر بۆ لایردنی به‌شار نه‌سه‌ده‌ سه‌ره‌وه‌ها به‌ پال نه‌هه‌یشه‌وه قه‌یرانی ناوکی ئیران کۆبووه، که‌ له‌ ئاگه‌دا ئەم کۆبوونه‌وه‌یه‌شه‌دا له‌سه‌ر که‌ساره‌ی زیاتر خه‌سته‌ سه‌ر ده‌وله‌تی نه‌سه‌ده‌ و پاراستنی خه‌لگی مه‌ده‌نیه‌ی سووریه‌ ریک کۆرت تا په‌لگو به‌ بی خوینۆزی

سه‌ر‌شامه‌کانی سووریه‌یی، به‌دوای نه‌وه‌ی دا که‌ سووریه‌ سه‌سه‌ره‌رای چه‌سولنی که‌لایه‌ پیشناریی ۱۲ نوامبره‌ی یه‌کیه‌ عه‌ره‌ب، له‌سه‌ر توندتو‌نیزی و سه‌رکوتی خه‌لک به‌رده‌وام بوو و هه‌ج کام له‌مه‌رچه‌کانی ئەم که‌لایه‌ واتا که‌شانه‌وه‌ی هیزه‌کانی له‌نیو‌شار و شارۆچکه‌کان و نازاد کردنی ئەو که‌سانه‌ی به‌هۆی ئەم روو‌داوه‌وه گیارون پراگتیزه‌ نه‌کرد، یه‌کیه‌

نیوده‌ولتی را به‌ دوا‌ناچوونی ئەم ئاگاره‌ی حکومه‌تی سووریه‌ ده‌کا ده‌گهل قورستر بوونی کوشارو که‌ساره‌کان ویدیچی نه‌سه‌ده‌ وه‌له‌قازه‌ که‌وتی و به‌ گیارانی پیلانی جۆراوجۆر نه‌ویش به‌ رینۆتی تاران و پشتیوانی رووسیه‌و چین وه‌ک ده‌عبای نیده‌یان لینه‌اتوه‌وه له‌ هه‌موو ناوچه‌کانی جیپه‌ن بوونه‌ته‌ پهلپشتی کونه‌ دیکتاتور و سه‌رکوتکه‌ره‌کان؛ ماوه‌ ده‌سه‌لاتی خۆی درۆژ بکاته‌وه. هه‌ر له‌م ماوه‌یدا له‌ هه‌واله‌کان دا بلاو کرایه‌وه به‌شار نه‌سه‌ده‌ که‌ دیه‌وی هه‌ریه‌یکی کورده‌ی له‌ رۆژشاوای کوردستان دامه‌زرینی که‌ زیاتر وه‌ک ولایتک ده‌چی و حکومه‌تی تورکیه‌ که‌ پشتگیری نو‌پۆزیسیونی به‌شار نه‌سه‌ده‌ ده‌کا، پارٹی یه‌کیه‌تی کورد که‌ له‌ په‌ک‌نێکه‌، به‌بێی هه‌والی فیکاره‌ی فه‌ره‌سنه‌ ئەم پاره‌ له‌ ناچه‌ کورديه‌کان خه‌ریک هه‌لبازرانه‌ هه‌ول ده‌دا خه‌لک له‌ دژی حکومه‌تی ناوندی ناوه‌ون بکاته‌وه.

له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌ حکومه‌تی نه‌سه‌ده‌ به‌ هاوشیوه‌یی ده‌سه‌لاتی پیشوی لیبی له‌ شاره‌کانی خۆی خه‌ریک شانوگه‌رانه‌ و گومه‌لیگ به‌ کریکیراوه‌ ده‌رژینته‌ سه‌ر شه‌قام و به‌ پیلان هه‌رشیان پی ده‌کاته‌ سه‌ر باله‌ویزه‌کانی لاتانی وه‌ک عه‌ره‌بستان، قه‌ته‌ر، تورکیه‌و له‌ پشتیوانی له‌ شه‌مۆره‌ له‌ پشتیوانی ئەم ولاتانه‌ بۆ خه‌لکی نازاری ئەم بکاته‌وه. له‌ ئاگه‌ دا نایا به‌شار نه‌سه‌ده‌ بی خوینۆزی زیاتر واز له‌ خه‌لکی سووریه‌ بێنی یان به‌ نه‌دی خوین ده‌گه‌زو‌نێتی؛ گومه‌لگه‌ی جیپه‌نی و به‌تایبه‌ت یه‌کیه‌تی عه‌ره‌ب و رۆژشاوا تا چه‌ندی دیکه‌ ده‌یانۆی بێنه‌ری سووریه‌ی خه‌لکی ناشتیخوازی سووریه‌یی، یا نه‌وه‌ی شاری نیوخۆی سووریه‌ی داده‌گری و گه‌لی سووریه‌ی ده‌بن به‌ پووشی شاری سووریه‌ی نه‌خواراوه‌ و زور پرسیاری دیکه.

کردنی ئەو چالاکانه‌ چۆنیته‌ به‌ر‌هه‌ست به‌جی بگه‌ین، بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ش پێویسته‌ ئەم خه‌لانی خواره‌وه‌ له‌ به‌رچاوه‌ بگیرین

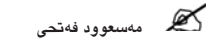
۱. ژینگه‌پارێزی بېجیت به‌توه‌ریگ له‌ به‌رنه‌می راگه‌باندنه‌ کوردیه‌کان، واته‌ به‌ فرخ و به‌هادان به‌ ژینگه‌پارێزی وه‌ک نه‌ریکی مروفی، نیشتمانی هه‌ول بدری که‌ ئەو چه‌مه‌ک بېجیت به‌ کلتور به‌م

له‌م پێوه‌ندیه‌دا به‌ شیوازیکی به‌ر‌هه‌ست به‌جی بگه‌ین، بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ش پێویسته‌ ئەم خه‌لانی خواره‌وه‌ له‌ به‌رچاوه‌ بگیرین

۲. ژینگه‌پارێزییوه‌ کورمانی ئیسلامی به‌ نېسه‌ت ژینگه‌پارێزیی کورد به‌گشتی و نه‌ئامانی ریکخواری سه‌زۆی چیا له‌لایه‌کی دیکه‌، باروونچیک و ده‌های خولفاندوه‌ که‌ پێویسته‌ ده‌کا لایه‌نه‌ کورديه‌کان نه‌رکی مروفی و نیشتمانی خویان

ر‌ه‌وشی ژینگه‌پارێزانی کورد و نه‌رکی لایه‌نه‌ کورديه‌کان له‌و پێوه‌ندیه‌دا

ژینگه‌پارێزانی کورده‌ له‌ چالاکترین به‌شه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی رۆژه‌لاتی کوردستان که‌ له‌ماوه‌ی ئەم چه‌ند ساله‌ی داویداو له‌لایه‌نه‌ ده‌زگا نه‌مه‌نیته‌کانی کوماری ئیسلامیه‌وه‌ به‌رده‌وام له‌ ژیر گوشار و هه‌ره‌شادا بوون. له‌م پێوه‌ندیه‌دا چه‌ندین کسه‌ له‌وانه‌ ده‌سته‌بێسه‌رو به‌ تاوانگه‌لێکی بنه‌ما مه‌حکوم کراون و حوکه‌مکی قورسی زیندانیه‌ن به‌ سه‌رده‌سه‌پاره‌، به‌شیکیشیان به‌ دانانی بارمه‌ و به‌شیکه‌ی کاتی سازاد کراون و چاوه‌دیری حوکی دادگان.

چینی سازامیه‌ که‌ زۆریه‌ی ئەو کورمانی سه‌ر له‌ مەریوانن، چیا پتر له‌ ۱۲ ساله‌ دامه‌زراوه‌ له‌ ماوه‌یادا هه‌م له‌ بواری رۆژنامه‌وانی و به‌ گرتنی کۆر و سیمینارگه‌لی جۆراوجۆر به‌ کرده‌وه‌ به‌رده‌وام له‌ کارو چالاکیا بووه، به‌تایبه‌ت له‌ کاتی ناگرکه‌وتنه‌وه‌کان له‌ ناچه‌ جگه‌نێکه‌لانی رۆژه‌لاتی کوردستان نه‌سه‌داسمانی چیا دانیشووانی ناوچه‌کیان له‌ مه‌

به‌ تیکه‌ده‌ری ئەمن و ناسایشی ولات له‌ قه‌لم ده‌دا و به‌رده‌وام له‌ سه‌ناریۆسازیی بۆ چۆنیته‌ مه‌حکوم کوردنیان ده‌گه‌ری، هه‌ریوه‌ له‌ حالیکه‌دا که‌ ژینگه‌پارێزی رۆژه‌لاتی کوردستان به‌ گشتی و نه‌ئامانی ریکخواری سه‌زۆی چیا به‌ تایبه‌تی، خویان له‌ هه‌رچه‌ش پێوه‌ندیه‌ک له‌گه‌ل حیزبه‌ کورديه‌کانی رۆژه‌لاتی کوردستان به‌ دوور ده‌گه‌رن به‌لام له‌ لایه‌ن کوماری ئیسلامیه‌وه‌ به‌هه‌بوونی پێوه‌ندی له‌گه‌ل ئەو لایه‌نه‌ تاوانبار ده‌کرین.

ئه‌سه‌نه‌ سووتانی سالانه‌ی سه‌دان هه‌زار دۆمه‌ له‌ دارستانه‌کانی کوردستان که‌ چه‌ندجی سامانی سیاسی له‌ پشت بی، به‌ تایبه‌ت که‌ حاکیمه‌ت له‌و رۆژه‌لاتی پێوه‌ندیه‌دا خۆی به‌ خه‌مخۆرو لایه‌نی پێوه‌ندیدار نازانی، هه‌روه‌ها مه‌ترسیی وشک بوونی گۆلی ورسی و گۆلی زریباربه‌هۆی به‌ستی به‌ناوگه‌لیک ته‌زاکارانه‌، له‌ لایه‌ک و باروونچی مه‌ترسیدار گیروانی ژینگه‌پارێزی کورد و هه‌ره‌شه‌ ئامه‌زیبوونی

۳. ژینگه‌ سامانی گشتی هه‌موو دانیشووانی گۆی زه‌ویه‌، هه‌ریوه‌ پێویسته‌ ناوه‌ندیه‌کانی ژینگه‌پارێزی جیپه‌نی له‌ مه‌ترسیدار بوونی باروونچی ژینگه‌ی کوردستان و خه‌مخۆر بوونی کوماری ئیسلامی له‌و پارمه‌وه‌ شاکدار بکریته‌وه‌و به‌ گوشاری زیاتر بۆ سه‌ر ده‌وله‌تی ئیتران ری له‌وه‌ بگیري که‌ دۆخه‌که‌ به‌ر‌وه‌ ناقرایکی خا‌رت‌ بروت.

۴. پرسی ژینگه‌پارێزانی کوردستان له‌ لایه‌ن ریکخواره‌کانی ژینگه‌پارێزییوه‌ کورمانی ئیسلامی به‌ نېسه‌ت ژینگه‌پارێزیی کورد به‌گشتی و نه‌ئامانی ریکخواری سه‌زۆی چیا له‌لایه‌کی دیکه‌، باروونچیک و ده‌های خولفاندوه‌ که‌ پێویسته‌ ده‌کا لایه‌نه‌ کورديه‌کان نه‌رکی مروفی و نیشتمانی خویان

ئاوا دەدوا قاسملوو

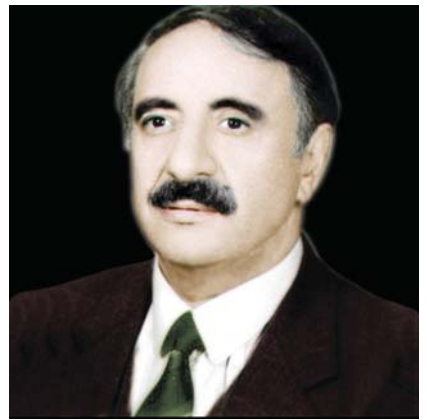
(له درێژە دیالۆگ له گەڵ رەخنەگرانی بەیاننامە گەمی حدک دا)

د. ئاسۆی حسەنە زادە

له بەیاننامەدا که روژی ۵ ی سێتەمبەر ۲۰۱۱ دەفتەری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە بلاری کردووه، وێرای ناساوه به دژکردهوی ئێودهولەتی له بارەمەر قەلاچۆی خەڵکی لیبی لەلایەن حکومەتی ئێ وولاتوه، سەرئێ کۆر و کۆمه له ئێوه توهیبەکانی بۆ لای زهرووردی ههلبێتانهوی ههنگاوی هاوشیوه بهمه بهستی پاراستنی گهلی کورد له بارەمەر سەرکۆتی هاوکات و هاوبەشی ئێ و گهله لەلایەن دهولەتانی حاکی کوردستانوه راکشیاوو.

بەهوی ناره‌ی‌په‌تیک که هه‌ندیک لایه‌نی ئۆپوزیسیونی ئێرانی له‌دی ئهم هه‌لویه‌تی حیزبی دیموکراتیان نیشان دا، شه‌پۆلیک له پاس و خۆسی سیاسی و روونابگری له باره‌وه، چ له ئیوخی کومه‌گانی کۆر و چ له گه‌ل ئێ و لایه‌نی ئۆپوزیسیونی ئێرانی، وهری کهوت. ئاشکرا که وهریکوتی دیالۆگی له وه‌ چشه‌ ئێوه‌ی ناعه‌له‌تیه‌کانی وه‌گ به‌نمایه‌ک بۆ بنیاتنای ئاهاتووێک که گه‌ره‌نهی به‌رمسی ناسینی مافه ره‌واکانی مێله‌ته‌کی بکات به‌کار ده‌برد. چه‌هه‌نیینی فراوان و پراگماتیستی تیکه‌ل به له‌خالفی سیاسی له‌لای ئێ وه‌ی دهدا هه‌تا له واقیعه سه‌خت و ئالۆژیدا که خه‌باتی تێدا ده‌کرد، فرده‌هه‌ندیی پاشخانێ میژوویی و واقیعی سیاسی که‌له‌کی بخاته‌ خزمه‌ت ئامانجێ کردنه‌وی ده‌روویکی یوون به‌سه‌ر که‌له‌کیا، به‌ یوه له هه‌ستان و دانیشتن که به‌شیک له دوستانێ رهنه‌گری به‌یاننامه‌کی حدک له‌گه‌ل دوکتور قاسملوویان هه‌بوو، ده‌بوایه ئه‌وه‌نده به‌ قورلایی بېروباوه‌ری وی ئاشنا بن که ئهمڕۆ بۆ رهنه‌گرتن له‌و به‌یاننامه‌یه‌ رووچی وی به‌ شامید نه‌گرن. ئه‌گه‌رچی دوکتور قاسملوو هه‌رگیز ئیدیعای سیاسه‌تانه‌ن بۆ نه‌سه‌لەکانی پاش خۆی نه‌ده‌کرد، به‌لام له‌ حافیزه‌ی چه‌میدا ئه‌و ئه‌مڕۆ یوه به‌ به‌شیک له‌ ناسنامه‌ی سیاسی گه‌لی کۆر له ئێران. هه‌ربویه ئه‌گه‌ر ئه‌و دوستانه‌مان چاکیان کردوه که ویستووینه به‌یاننامه‌کی حدک له‌بەر روونابگری بیروباوه‌ری دوکتور قاسملوو بخوینێوه، له‌و شوینیه ئه‌وان له‌ کاردا به‌هه‌له‌ چون ئاکۆیه‌ک له‌نیوان فلسفه‌ی ئهم به‌یاننامه‌یه‌ و سامانی هه‌زبی قاسملودا نابێت. جینی خۆیه‌تی هۆگران و خه‌سخۆرانی دیالۆگی کۆر و به‌زاده غه‌یره کوردیه‌کی ئێو ئۆپوزیسیون و کومه‌لگای ئێران وگه‌ر، و بۆچونه‌کانی قاسملوو له‌ زمانی خۆیه‌تی، به‌ زمانی فارسی زیاتر له‌وێ تا ئیستا کراوه‌ بخه‌نه به‌رده‌ست. با ئێ له‌ ده‌رفه‌دا ئامازه‌ به‌ دوو به‌لگه‌ ئێ له‌ ولامی ئیدیعای له‌سه‌روه‌ باسکراودا بکین. به‌لگه‌ی یه‌که‌م له‌ ژانیاڕیه‌یی ویکلیسه‌ که‌ له‌په‌وه‌ندێ له‌گه‌ل دیداریکی دوکتور قاسملوو و دیپلوماتیکی ئه‌مریکایی له‌م دواییه‌یدا له‌سه‌ر تۆرێ نه‌خه‌رتین بلاو بوونه‌وه، وهره‌مکاریه‌ی‌گانه‌ی قسه‌ و باسی ئه‌و نایشانه‌ن بۆ جاریکی دیکه‌ نیشانی دده‌ن که باوه‌ر به‌بوونان

و سه‌ره‌خۆیی سیاسی دوکتور قاسملوو له‌ پراگماتیسم و خه‌لاقیه‌تی وی که‌م ناکاوه‌ و هه‌لوه‌سته‌یه‌ک له‌سه‌ر ژیان و خه‌باتی دوکتور قاسملوو و گه‌رانه‌وییه‌کی وی و توویژ و نووسینه‌کانی وی به‌سه‌ بۆ په‌یڕدن به‌ ناراستی ئیدیعایکی له‌م چه‌شه‌. سه‌ره‌م هه‌ول و هه‌نگاوه‌کانی قاسملوو له‌پێژی ئازادیی که‌له‌کی و دیموکراتیه‌زدنه‌ی ئێ وولاته‌دا که‌له‌کی تێدا ده‌ویا ته‌عیریان له‌ خه‌باتی فرده‌هه‌ندی سه‌رده‌می به‌ کومه‌لیک بازنه‌ی هاووه‌ندیی جۆراوجۆره‌وه ده‌کرد. ئه‌و نوته‌یاڕه‌یی بیرو دیموکراتیک و په‌شکه‌وتنه‌وه‌ی به‌زاده‌ی که‌له‌کی ئۆپوزیسیونی ده‌کرد که ئاماده‌ی کارگرن بۆ پیکه‌وه‌ژیانی ئاشتیخوازه‌ن و بنیاتنه‌ره‌ له‌ ولامی فرهنه‌ته‌وه‌دا بوو، به‌لام خۆی ئه‌مه‌ی له‌ کانتیکستیکی میژوویی‌دا ده‌بینی و گه‌رانه‌وه‌ بۆ رابردوی ناعه‌له‌تیه‌کانی وه‌گ به‌نمایه‌ک بۆ بنیاتنای ئاهاتووێک که گه‌ره‌نهی به‌رمسی ناسینی مافه ره‌واکانی مێله‌ته‌کی بکات به‌کار ده‌برد. چه‌هه‌نیینی فراوان و پراگماتیستی تیکه‌ل به له‌خالفی سیاسی له‌لای ئێ وه‌ی دهدا هه‌تا له واقیعه سه‌خت و ئالۆژیدا که خه‌باتی تێدا ده‌کرد، فرده‌هه‌ندیی پاشخانێ میژوویی و واقیعی سیاسی که‌له‌کی بخاته‌ خزمه‌ت ئامانجێ کردنه‌وی ده‌روویکی یوون به‌سه‌ر که‌له‌کیا، به‌ یوه له هه‌ستان و دانیشتن که به‌شیک له دوستانێ رهنه‌گری به‌یاننامه‌کی حدک له‌گه‌ل دوکتور قاسملوویان هه‌بوو، ده‌بوایه ئه‌وه‌نده به‌ قورلایی بېروباوه‌ری وی ئاشنا بن که ئهمڕۆ بۆ رهنه‌گرتن له‌و به‌یاننامه‌یه‌ رووچی وی به‌ شامید نه‌گرن. ئه‌گه‌رچی دوکتور قاسملوو هه‌رگیز ئیدیعای سیاسه‌تانه‌ن بۆ نه‌سه‌لەکانی پاش خۆی نه‌ده‌کرد، به‌لام له‌ حافیزه‌ی چه‌میدا ئه‌و ئه‌مڕۆ یوه به‌ به‌شیک له‌ ناسنامه‌ی سیاسی گه‌لی کۆر له ئێران.

ئه‌گه‌رچی دوکتور قاسملوو هه‌رگیز ئیدیعای سیاسه‌تانه‌ن بۆ نه‌سه‌لەکانی پاش خۆی نه‌ده‌کرد، به‌شیک له ناسنامه‌ی سیاسی گه‌لی کۆر له ئێران. هه‌ربویه ئه‌گه‌ر ئه‌و دوستانه‌مان چاکیان کردوه که ویستووینه به‌یاننامه‌کی حدک له‌بەر روونابگری بیروباوه‌ری دوکتور قاسملوو بخوینێوه، له‌و شوینیه ئه‌وان له‌ کاردا به‌هه‌له‌ چون ئاکۆیه‌ک له‌نیوان فلسفه‌ی ئهم به‌یاننامه‌یه‌ و سامانی هه‌زبی قاسملودا نابێت.

به‌لگه‌ی دووه‌م که ئه‌مه‌یان هه‌ج وه‌خت بلاو نه‌کراوه‌وه و هه‌لوه‌یه ئێره‌دا وه‌ک خۆی ببینێوه، نامه‌یه‌کی دوور و درێژه که دوکتور قاسملوو به‌ زمانی فارسی بۆ مه‌سه‌ود ره‌جبه‌وی به‌ سیفیه‌ی مه‌سئولی شوواری میلی مؤقامه‌تی نووسیه‌ به‌زاده غه‌یره کوردیه‌کی ئێو ئۆپوزیسیون و کومه‌لگای ئێران وگه‌ر، و بۆچونه‌کانی قاسملوو له‌ زمانی خۆیه‌تی، به‌ زمانی فارسی زیاتر له‌وێ تا ئیستا کراوه‌ بخه‌نه به‌رده‌ست. با ئێ له‌ ده‌رفه‌دا ئامازه‌ به‌ دوو به‌لگه‌ ئێ له‌ ولامی ئیدیعای له‌سه‌روه‌ باسکراودا بکین. به‌لگه‌ی یه‌که‌م له‌ ژانیاڕیه‌یی ویکلیسه‌ که‌ له‌په‌وه‌ندێ له‌گه‌ل دیداریکی دوکتور قاسملوو و دیپلوماتیکی ئه‌مریکایی له‌م دواییه‌یدا له‌سه‌ر تۆرێ نه‌خه‌رتین بلاو بوونه‌وه، وهره‌مکاریه‌ی‌گانه‌ی قسه‌ و باسی ئه‌و نایشانه‌ن بۆ جاریکی دیکه‌ نیشانی دده‌ن که باوه‌ر به‌بوونان

هاوردی و هاو په‌مانه‌تی هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستانه‌.»
ئینجا توشی نیکه‌رانی بسوی که «هه‌نگاوی وا‌تر» ی ئهم هاو په‌مانه‌تییه‌ی هه‌موو به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان «چ ده‌بی ... وه‌سه‌ره‌یه‌که‌گه‌رتنه‌وه‌ی به‌شه‌ دا‌براهه‌کان و له‌ ناکامدا له‌بهر په‌که‌لو هه‌شتای ئێران!»
به‌راستی زۆر جینی داخه‌ که به‌رپرسی شوواری میلی مؤقامه‌ت و به‌رپرسی به‌که‌می ریکخواری موخامیه‌ینی خه‌لق ئاوا که‌وتو‌ته داوی شوئینسته‌ مه‌نخوازه‌کانه‌وه. سالانگی زۆر شوئینگری ولاتی ئییه‌ شانازیان به‌وه‌ ده‌کرد و ده‌کهن که نه‌ک هه‌ر پشیتوانی له‌ خه‌باتی گه‌لی فله‌ستین ده‌کهن، به‌لکوو راسته‌وخۆ له‌و خه‌باته‌دا به‌سه‌ردان. به‌گه‌شتی پشیتوانی له‌ خه‌باتی ئازادبخواریانه‌ی که‌لان له‌ سه‌راسه‌ری چه‌په‌لندا به‌شیک له‌ به‌رنامه‌ی هه‌ر ریکخواریکی شوئینگره‌. ئیستا ئه‌و په‌رسا‌یه‌ دینه‌ پیش که ئه‌گه‌ر ریکخواری موخامیه‌یدینی خه‌لق پشیتوانی له‌ خه‌باتی گه‌لی نیکاراگوا یان ئیلسالفا‌دور بکا شتیکی سروشینه‌ی ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ دا‌بره‌کانی له‌ خه‌باتی گه‌لی فله‌ستینا به‌شدار بن چیکای شانازییه‌. به‌لام ئه‌گه‌ر ریکخواریکی سیاسی له‌ کوردستانێ ئێران پشیتوانی له‌ خه‌باتی گه‌لی کۆر له تورکیا بکا و بارمه‌تی به‌و خه‌باته‌ بکا. تاوانیکی نه‌به‌خشه‌راوه. یان ئه‌گه‌ر ریکخواریکی سیاسی دیکه له‌ کوردستانێ عیراق یارمه‌تی به‌ برا کوردیه‌کی خۆی له‌ ئێراندایا بکا. ئه‌م کاره‌ مه‌که‌وه‌ هه‌ر به‌راستی ده‌نای ده‌لی چی؟ ئایا توره‌ بوونی تو له‌وه‌را سه‌رچاوه‌ ده‌گه‌ری که کوردیه‌کی عیراقی له‌ په‌نا کوردیه‌کی ئێران له‌ژێ ریزی خومه‌ینی شه‌ر ده‌کهن؟ [..] داخوا یارمه‌تیدانی ریکخواریکی شوئینگری کوردستانیه‌ی ریکخواریکی شوئینگری کوردستانیه‌ی دیکه له‌به‌ری سنوور کاریکه‌ له‌دی تهاووتی خاکی ولات؟ داخوا ئهم پشیتوانیه‌ که یارمه‌تی به‌ رووخی ریزی خومه‌ینی ده‌کا نابی مایه‌ی خۆشحالی شوورا بی؟

ئایا به‌ رای ئێوه یارمه‌تی هه‌ر هه‌زبکی شوئینگر به‌ هه‌زبکی شوئینگری دیکه‌ مه‌سه‌رووع و دوا‌یه‌ به‌ مه‌رچیک که کۆر نه‌بی؟ ماکتان له‌سه‌ر وشه‌ی «هاو په‌یمان» نا‌اره‌. بلای، ئییه‌ زۆر خۆشحال بووین که برایی کۆری عیراقی به‌ هه‌مانه‌وه‌ هه‌تن و له‌ سه‌نگه‌رکا له‌گه‌ل پیشه‌ره‌گانه‌ی ئییه‌ پیکه‌وه له‌دی ریزی کونه‌به‌رستی خومه‌ینی شه‌ریان کرد و به‌مچۆره له‌و شه‌ره‌ خۆشناوییه‌دا وه‌کوو هاو په‌یمان که‌وته‌ په‌نای ئییه‌. له‌ میژووی خه‌باتی گه‌لی کورددا زۆر جار رووی داوه‌ که حکومه‌ته‌ دی‌ که‌له‌یه‌کانی ئه‌و ولاتانه‌ی کوردیان تێدا نیشه‌جیه‌ به‌ په‌کرتوویی له‌دی بزوته‌وه‌ی نه‌ئاو‌یه‌تی گه‌لی کۆر هه‌نگاویان کرده‌. له‌هه‌لوه‌یه‌وه‌ و سه‌رکۆتیان کرده‌. با وای دابینین سه‌به‌ی ده‌ولتی تورکیه‌ که ماوه‌یه‌ک له‌وه‌په‌ش به‌ مه‌به‌ستی سه‌رکۆتی کوردیه‌کان له‌هه‌نگه‌رکیشتی کرد بۆ خاکی عیراق ئێرانی ناره‌ نیشه‌مان ئییه‌ش ئێران و په‌کرتووه‌ له‌گه‌ل ریزی خومه‌ینی خه‌ریکی سه‌رکۆتی خاکی کوردستانێ ئێران بوون. له‌ خاکی ئێرانی وادا ئه‌گه‌ر حیزبی ئییه‌ له‌گه‌ل ریکخواری شوئینگریه‌کانی کوردستانێ تورکیه‌ بیه‌ته‌ هاو په‌یمان

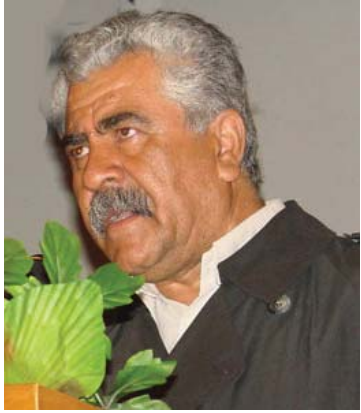

ئاسۆ ، ئالا ھەنگری غەزەلی کوردی

وریا رحمانی

«مەحمەدسەعید نەجاری» ناسراو بە «ئاسۆ» لە رووخسارە دیار و قەلەم بە تواناگانێ شیعەر و ئەدەبیاتی کوردیی بە تایبەت دای خۆشە کە بە حەقیقەت ھەم وەک خۆی و ھەم قەلەمکەشی کاربەرێکی بەرچاویان بە سەر نەوێ نوێی ھۆکری شیعەر و ئەدەبیات لە رۆژھەلتی کوردستان دا ھەبوو. ئاسۆ بەر لە ھەموو شتێک بە شاعیری غەزەلی ناسک و غەنایی لیریگ ناسراوە و لە بەرجەستەترین رەھەندەکانی شیعیری، باری ئیستاتیکا و جوانی ناسیی دەروونی شیعەرکانی کە دەلەمەندی و بەرفراوانییەکەی بپوێنێ پێ بەخشێو. ئاسۆ لەگەڵ ئەویدا کە ھەولی داو لە دەربیری ئاسۆ دا ھیلی لاسایی کردەوی بەزاندی و شیواز و زمانی تاییبەتی خۆی ھەبێ کەچی ھەرگیز لە کەل وەرگرتنی بە جی و جوانی ئەدەبیاتی پیش خۆی دوور نەبۆتو و بپیری نەبوو لێیان.

رەنگە زمان و دنیاى شیعیری ئاسۆ لە ھەموو کەس زیاتر لە ھی ماموستا ھین و پاشانیش لە وەفاییەو نزیکت یی بەلام ديسانیش پيوسته بیلیمەو کە ئاسۆ، وەک شاعیر و ئەدیبیک پێگەیشئوی خاوەن ریز لە پانتایی شیعەر و ئەدەبیاتی کوردی دا شوین

و پێگەى خۆى نۆزبوسەتووە و تەناتە لە بۆاری کاربەگری بە سەر نەوێ دای خۆشی دا خاوەنی شوینیکی شایانە و نکۆلی بەردار نیە. زمان و ئەزای شیعیری ئاسۆ تاییبەتەندی تاییبەتی خۆی ھەبە و لە بۆاری دەربیری رەھەندە ناسک و کۆمەلایەتیەکانی شیعیری دا خۆی لە قەدرە شاعیرە ناوێر دا، واخۆن پێگەکانی وەک «سانایی» و «بیدیل» لە چوارچۆیە سەبکی ھیندا دا دەدا. لە لایەن پر بابێخ

بەخشێو. ئاشنایی و دەسەلاتی بەرینی ئاسۆ بە سەر زمان و وێژە و فۆلکلۆری کوردەواری دا، بازنەى کەلک و کارکردی وشەى لە شیعەرکانی ئاسۆ دا تا ئاستیکی ماموستایانە بەرفراوان کردۆتو و ھەر وھا دەریکی قوول و تیکەیشتی شایانی ناوێر لە فەرھەنگ و ھونەر و ئەدەبیاتی کوردی و جیھانی بەرھەمەکانی بەرینیان بە شیعەرکانی بەخشێو. دەسەلات و لێزانینی ئاسۆ بە سەر دنیاى شیعەر و ھەز و کارکردی جوانی ناسانە و جوانی خۆلقینەرانی لە چوارچۆیە غەزەل دا، وایکرد کە ماموستا ھینى مەزن، ئاسۆ وەک میرانگری راستەقینە و بە توانای غەزەلی کوردی بە تاییبەت لە ناوچەى موکریان ناوبەری و بلی غەزەلی کوردی لەگەل ئاسۆ لە شیعری ئاسۆدا بە ھەرمانی و ماندگاری دەمخنجتو. تیکەل کردنی خۆشەویستی و عەشق و سروشەسەرورەى بە ھەستى نەتووخاوی و نیشتمان پەرورەى مەودایەکی بەرفراوانی راقە و چێژ و تیکەیشتیان لە شیعەرکانی ئاسۆدا پیک ھیناوە. لەو شاعیرە پایەبەرز و عاشق و خاوەن ریزەى کورد تا ئیشتا دوو کتیبی شیعیری بە ناوھکانی «تەوژمی خەیاڵ» و «گەزێژ» ھەر وھا کتیبیک کۆکردنەو و لێکۆلینەویی بە ناوی «دیوانی مصباح‌الدیوان ئەدەب» کە تیزی

چەند نمونەئەیکى شیعیری ئاسۆ:

دلی بۆ دینی گول شەیدا نەبی ھیچ
سەری سەودای ئەوینی تیا نەبی ھیچ
دەلین بۆ پەر وین ریسواییەیکە
کە پیری بۆ ئەوین ریسوا نەبی ھیچ

دیم دلی مەجنوون بە تالی موو بە دووی لەپلا دەروى
پینگوت ئەى شای خۆشەویستی بوا بە پەك ھەودا دەروى
پیکنى فەرمووی کە ئیزە شاری عیشقە بیخەبەر
کەل بە موو بەندە ئەگەر توش بی لەجیى من وا دەروى

ھیند دلم تەنگە دەلیم بەو شەوہ لەم شارە برۆم
لە ولاتی کە چەفا حاکم و سالارە برۆم
نە وەفا لای کەس و کارە و نە سەفای ماوہ ژیان
با لە دەس بی بەزەبیی ھەرچی کەس و کارە برۆم
بۆ دەبی ھەستی ئەوین ژیر دەسی پارە و پلە بی
شەرتە لەم شوینە ئەوین دايمە لە پای دارە برۆم

ئازادى!

مەحمود فەيزى

و: ئاسۆ خەبات

بۆونی کە فینکایی دادیت، بۆ پیاسە و پیکتر بیین دینە سەر شەقام و لە ریگای شەقامی ئازادی، تا مەیدانی ئەگەین و ھەر وەکو رۆژەکانی تر کە تاریکى داھات، بەرەو مالەکانی خۆمان دەگەڕیننەو! لە بەر ئەو بۆ من بەکجار شتیکی سەیر بوو.

تا ئەوێک ھاوڕیکەم دەستی بۆ گیرفاتی بردو، کیسە باغەلەکی دەرمەیناو پیناسی قووتابخانەى نیشان داو گووتی: «ئێمە قووتابین، ئەو شەش پیناسی قووتابخانەمان!» سەرپازەکش بە بی گویدان بە قسەکانی ھاوڕیکەم، ئەو جارەیان سوورترو تووندتر لە پینشو دووپاتەى کردەو: «لە گەل من وەر!» منیش ویستم وەکوو ھاوڕیکەم دەست لە گیرفاتی نیم و پیناسی قووتابخانەم بێتە دەری نیشانی بدم کە ھاوڕیکەم راست دەکات، بەلام کە دیتم ئەو نە گوئی بۆ قسەکانی ھاوڕیکەم گرت و نە چاوی ئۆزیک کە بوونین، ھاوای لیکردین کە تا پاسگا لە گەلیدا چێچن تا ئەوان تاسنامەى ئێمە بزانتن! ئەو پرسیارە بۆ من ئەوئەندە سەیرو کۆتوپرو چاوەدروان نەکراو بوو کە منی بە تەواوی کێژو ھێژ کردوو ئەمەدەزانی دەبی چی بیکەم، بۆ مەگەر ئەو ئەدەبانی و روخساری ئێمە ھاواری ئەدەردکە کە ئێمە قووتابین و وەک و ھەموو قووتای و میزمتال و لوانی تری شار، بەرە بەری رۆژاوارا

بۆینی کۆتەو، بە گشتی دەتگوت یا لە نیو زلیانان دا دیتۆتو، داو بە بازاری تانەنکرایان کیریو! لە سەر سینگیشی نووسراو، ھەیکى سەبی کال وەبوو دەبیتر، کە نووسراو: { ئازاد – ئازادی }، مەودای ئیوان پاسگاو چوارپرسیانی ئازادی زۆر نەبوو. سەرپازەکە ئێمەى بۆ ناوھەو رینتینی کردلە سەر دەرگا کە تابلویەکی چلکتی سەوزو سەبی و سور و دەمبێتر، ھەیکى چەنگالی قەسەباز، لە ناو راست دا کیشراو، ھەو لە سەر ئەو رەنگە کال و روشاوانە بە خەتیکی خێج و خوار نووسراو: { پاسگای ئازاد یەکی ئازادى } پاشان ئێمەى بە حەوشەیکە باربک داو بە ناو بیواری خشتە چلکتەکاندا تێبەراند تا گەیشتی زووریکى تر، کە لە گەل بەکیکی ھاوشیوێ ھەمان بەدەم کوێ لە دەنگ سوران تر جیدی تر و مەتیارتر، کە ملی بە شانەکانیو نووسا، ھەو بەرەو روو بووین، کە لە پاش مینگی کۆنە دانیشتو، لە سەر سینگی نووسراو: { ئازاد . ئازادە }.

ئەو بی ئەوێ ھێچ پرسیاریک بکات، یان شتیکی بویت، دەستی لە ناو میژدەکە ناو، دەستەیکە کلل ھیننەئەوێ چارم لە قەدو بالای سەرپازەکە دەکرد، قەپاقە ئەو وەک ھەموو سەرپازەکانی تر ئاسایی بوو، ھەمان جل و بەرگە ناریک و چلکتەو، بە ریشکی ھاو جوتیک

دەردی حەیب

دە مکوژئ حوکمە دە زانم بە خودا دەردی حەیب
وەرە سا بەشقی خودا دەس لە بەخەم بەردە حەیب

وەرە دەستی بخەمە گەردنی بلورینت
تا وەکو سفەر لە داخا بدەری ورکی رەقیب

تالعم نەحسە دەترسەم کە بە نازاری فیراق
بمرم و رۆژی ئەبج دەولەتی وەسڵم بە نەسیب

چاوی فەتانی ئەمۆ ساحیرە جادووگەرە بە
کە بەیەک عیشوہ ئەدا عایدی سەد سالە فەریب

تا لە تۆ دورە دلی غەمزەدە ئەى راحمتی جان
مەشرق و مەغربە ماہینی لەگەل سەبر و شەکیب

بەن فەراز نای نەشیب ئەم قسە تەحقیقە وەلی
من لە ریتی عەشقی تۆ نەمدی بە خودا غەیری نەشیب

غەبری زولفە لەسەر و سەفەحی رووت ساینەبا
تینەت و تەبە کە مەمزووجە لەگەل ژینەت و زەب

شیخ دەگۆرتیوہ گەر چاوی بە زولفت گەوێ
خەرقە وو سەبجە بە زوننار و چەلیبا وو سەلیب

تاقەتی ناق بووہ بیچارە لە ژۆر باری فیراق
بکە رەحمەن بە «رەزا» چاکە تەرەمخوم بە غەریب

شیخ رەزا تالەبانى

